

Nr 210.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till bekämpande av arbetslösheten; given Stockholms slott den 7 mars 1929.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sven Lübeck.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 7 mars 1929.*

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGEE, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Lübeck anför:

I årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkt 8, har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avvaktan på den proposition, som kunde komma att avlätas i ämnet, till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1929/1930 beräkna ett extra reservationsanslag av 2,800,000 kronor.

Jag anhåller nu att få till närmare behandling upptaga denna fråga.

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 1 saml. 174 häft. (Nr 210.) 510 29 1

Tidigare
åtgärder.

Inledningsvis torde jag därvid få i korthet redogöra för de åtgärder, som vid senare riksdagar beslutats för arbetslöshetens bekämpande.

Av 1922 års riksdag beviljades, i anledning av den på socialdepartementets föredragning avlätna propositionen nr 11, för bekämpande av arbetslösheten dels på tilläggsstat för nämnda år reservationsanslag till sammanlagt belopp av 85,000,000 kronor, dels ock på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag å 5,000,000 kronor. Härförutom anvisades, med bifall till den på kommunikationsdepartementets föredragning avlätna propositionen nr 12, för liknande ändamål på tilläggsstat för år 1922 under titeln »Utgifter för kapitalökning, statens affärsverksamhet» ett reservationsanslag å 5,000,000 kronor att utgå av lånemedel.

I statsverkspropositionen till 1923 års riksdag (femte huvudtiteln, punkt 20) anförde dåvarande chefen för socialdepartementet, bland annat, att det enligt hans mening icke vore möjligt att vid tiden för nämnda propositions avlättande göra några fullt tillförlitliga beräkningar angående arbetsmarknads läge under den då återstående delen av vintern 1922—1923 och än mindre angående dess förändringar under hela budgetåret 1923/1924. Han anhöll därför att senare under 1923 års riksdag få förelägga Kungl. Maj:t förslag i förevarande ämne. Emellertid syntes honom nödig försiktighet bjuda att i avbidan på frågans slutliga behandling å riksstaten beräkna ett anslag för arbetslöshetens bekämpande å förslagsvis 5,000,000 kronor.

Med bifall till den av föredragande departementschefen sålunda gjorda hemställan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i avvaktan på den proposition, som kunde komma att avlätas i ämnet, för bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1923/1924 beräkna ett extra reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Efter det departementschefen sedermera i skrivelse den 28 april 1923 anmodat statens arbetslöshetskommission att avgiva förslag rörande den framställning till riksdagen i nu ifrågakvarande ärende, vartill då rådande förhållanden gäve anledning, avgav kommissionen den 11 maj 1923 det sålunda begärda utlåtandet. I detta utlåtande framlade kommissionen en beräkning över tillgångar och utgifter å anslaget för bekämpande av arbetslösheten intill utgången av budgetåret 1923/1924. På grundval av denna beräkning anförde kommissionen, att den icke funne det erforderligt, att av 1923 års riksdag begärdes något anslag för bekämpande av arbetslösheten.

I skrivelse den 17 maj 1923, nr 233, gav Kungl. Maj:t sedermera riksdagen tillkänna, att Kungl. Maj:t icke komme att till 1923 års riksdag avläta proposition i det under punkt 20 i femte huvudtiteln av statsverkspropositionen för nämnda år omförmälda ärendet angående anslag för budgetåret 1923/1924 för bekämpande av arbetslösheten, i följd varav medel för berörda ändamål ej vidare behövde beräknas å staten för nämnda budgetår.

Emellertid hade Kungl. Maj:t i proposition den 4 maj 1923, nr 230, på socialdepartementets föredragning föreslagit riksdagen medgiva, att för vidtagande av åtgärder till lindrande av nöden bland vissa arbetslösa järnbruksarbetare finge av femte huvudtiteln allmänna besparingsfond tagas in anspråk ett belopp av förslagsvis 70,000 kronor.

Denna proposition blev av riksdagen bifallen (riksdagens skrivelse nr 206). Ytterligare är att nämna, att riksdagen, i anledning av ett i 1923 års statsverksproposition på kommunikationsdepartementets föredragning framställt förslag, för sådana arbeten för telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks räkning, vilka kunde påkallas för bekämpande av

arbetslösheten, för budgetåret 1923/1924 anvisade ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor att utgå av länemedel (riksdagens skrivelse nr 295).

För budgetåret 1924/1925 gjorde arbetslöshetskommissionen icke hemställan om anvisande av något ytterligare anslag för bekämpande av arbetslösheten. I anslutning härtill begärde Kungl. Maj:t icke något anslag för ifrågavarande ändamål för nämnda budgetår.

I proposition till 1924 års riksdag, nr 113, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att för färdigställande av vissa utav Norrlands statsarbeten påbörjade arbetsföretag finge användas, intill ett belopp av 1,750,000 kronor, de av 1922 års riksdag för bekämpande av arbetslösheten beviljade reservationsanslagen.

Detta förslag blev av riksdagen bifallet (riksdagens skrivelse nr 128).

I en annan till 1924 års riksdag avlåten proposition (nr 229) föreslog Kungl. Maj:t sedermera riksdagen medgiva, att för färdigställande av vissa utav Södra Sveriges statsarbeten påbörjade arbetsföretag finge användas, intill ett belopp av 1,350,000 kronor, de nyssnämnda, av 1922 års riksdag beviljade reservationsanslagen.

Jämväl detta förslag blev av riksdagen bifallet (riksdagens skrivelse nr 294).

I skrivelse den 9 december 1924 uttalade sig arbetslöshetskommissionen angående behovet av medel till arbetslöshetens bekämpande under budgetåret 1925/1926. Kommissionen anförde därvid, att behållningen å de anslag, som av 1922 års riksdag anvisats för ifrågavarande ändamål, den 1 november 1924 utgjort 8,264,000 kronor. Då kostnaderna för kommissionens verksamhet under de tio första månaderna av år 1924 uppgått till omkring 4,220,000 kronor och totalkostnaderna under nämnda år sannolikt icke komme att överstiga 5 miljoner kronor, syntes det kommissionen vara grundad anledning antaga, att de medel, varöver kommissionen förfogade, skulle förslå till finansierandet av hjälpverksamhetens kostnader första halvåret 1926. På grund härav funne kommissionen det icke påkallat att hemställa om utverkande hos 1925 års riksdag av ytterligare anslag till arbetslöshetens bekämpande.

Med hänsyn till vad kommissionen sålunda uttalat anförde föredragande departementschefen i statsverkspropositionen till 1925 års riksdag (femte huvudtiteln, sid. 37), att han ansåge sig icke böra föreslå Kungl. Maj:t att av riksdagen äska något nytt anslag till arbetslöshetens bekämpande. I enlighet härmed begärde Kungl. Maj:t icke något anslag till ändamålet för budgetåret 1925/1926.

I proposition till 1926 års riksdag, nr 213, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1926/1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 8,000,000 kronor.

Sistnämnda proposition bifölls av riksdagen (riksdagens skrivelse nr 344).

I proposition till 1927 års riksdag, nr 236, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1927/1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 5,000,000 kronor. Förslaget grundade sig på framställning av arbetslöshetskommissionen i skrivelse den 24 november 1926 ävensom på en av kommissionen avgiven, den 15 februari 1927 dagtecknad promemoria.

Med bifall till propositionen beviljade 1927 års riksdag (skrivelse den 8 juni 1927 nr 270) för budgetåret 1927/1928 till bekämpande av arbetslösheten ett extra reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

I proposition till 1928 års riksdag, nr 161, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1928/1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,000,000 kronor. Förslaget grundade sig på framställning av arbetslöshetskommissionen i skrivelse den 17 november 1927. I denna skrivelse framlade kommissionen en beräkning över tillgångar och skulder å tidigare beviljade anslag för samma ändamål ävensom en uppskattning av medelsbehovet för nu innevarande budgetår. På grundval av denna beräkning anförde kommissionen, att av de till buds stående medlen för bestridande av de med hjälpverksamheten förenade kostnaderna ett belopp av omkring 4,250,000 kronor skulle kunna förväntas den 1 juli 1928 återstå och alltså bliva disponibelt för budgetåret 1928/1929. Beträffande behovet av medel för detta budgetår uttalade kommissionen, att kommissionen av olika iakttagelser på arbetsmarknaden och det ekonomiska området i övrigt trott sig kunna utläsa en svag förbättring i läget. Detta hade föranlett kommissionen att för budgetåret 1928/1929 räkna med en icke ökad arbetslöshet, d. v. s. med att den stegring, som fortgått sedan år 1924, skulle upphöra. Med hänsyn till befolkningsutvecklingen, vilken säkerligen innebure ökning av de grupper, som tillhörde de arbetsföra åldrarna, syntes dock försiktigheten kräva, att man kalkylerade med i stort sett oförändrad arbetslöshet och med att således kostnaderna för budgetåret 1928/1929 komme att uppgå till samma belopp som beräknats för nästföregående budgetår, eller 5,700,000 kronor. Jämlikt denna beräkning skulle alltså utöver de medel, som förväntades återstå den 1 juli 1928, krävas ytterligare 1,450,000 kronor. Med hänsyn till osäkerheten vid bedömandet av arbetsmarknadens framtida gestaltning samt till behovet av medel, som kunde i verksamheten erfordras såsom rörelsekapital för användning till inventarier, täckande av utestående fordringar m. m., ansåg kommissionen emellertid, att anslaget för budgetåret 1928/1929 borde bestämmas till 3 miljoner kronor. Denna uppskattning grundade sig på den förutsättningen, att hjälpverksamheten skulle komma att bedrivas efter ungefärligen oförändrade grunder.

I en senare ingiven skrivelse, dagtecknad den 17 februari 1928, anförde kommissionen vidare, att förhållandena på arbetsmarknaden icke under tiden efter det kommissionen ingivit sin framställning av den 17 november 1927 undergått någon mera genomgripande förändring, ehuru läget givetvis i viss utsträckning rönt inverkan av de arbetskonflikter, som under nämnda tid uppkommit inom vissa betydande exportindustrier. Bortsåge man från dessa konflikter, kunde man fortfarande konstatera ett jämförelsevis fördelaktigt konjunkturläge. Det oaktat rådde emellertid en relativt omfattande arbetslöshet. Den redan förut bekymmersamma ställningen på arbetsmarknaden i Norrbottens län hade under senaste tiden ytterligare försämrats. Kommissionen meddelade slutligen, att kommissionen icke funnit anledning till ändring i de av kommissionen i skrivelsen den 17 november 1927 framlagda beräkningarna rörande kostnaderna för kommissionens verksamhet under budgetåret 1928/1929.

Till denna beräkning av anslagsbehovet anslöt sig föredragande departe-

mentschefen, därvid han åberopade de av arbetslöshetskommissionen till stöd för beräkningarna anförda motiven.

Med bifall till den i enlighet härmed gjorda framställningen beviljade 1928 års riksdag (skrivelse den 5 juni 1928, nr 370) för budgetåret 1928/1929 till bekämpande av arbetslösheten ett extra reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

Gällande författningsbestämmelser angående statsbidrag till arbetslöshets-
hjälp äro sammanfattade i en kungörelse av den 7 juli 1922 (nr 419), som länder till efter rättelse tills vidare, så länge anslag till ifrågasvarande ändamål utgår. I denna kungörelse gjordes viss ändring genom kungörelse den 22 juni 1928 (nr 214). Andringen avsåg väsentligen viss av Kungl. Maj:t föreslagen och av riksdagen godkänd jämkning i bestämmelserna rörande bidrag till s. k. statskommunala arbeten, d. v. s. hjälparbeten, som bedrivs av kommuner med bidrag av statsmedel från arbetslöshetsanslaget.

Gällande bestämmelser.

Därjämte har riksdagen vid särskilda tillfällen uttalat sig angående principerna för den statliga hjälpverksamheten för arbetslösa. Sålunda meddelade 1922 års riksdag — efter det Kungl. Maj:t den 10 mars nämnda år fattat beslut, innefattande jämkning i vissa avseenden av dittills gällande regler — i skrivelse den 7 juni 1922, nr 291, nya direktiv för bedrivande av berörda verksamhet, därvid särskilt spörsmålet om arbetskonflikts inverkan å den av staten lämnade arbetslöshetshjälpen behandlades.

Vidare beslöt 1923 års riksdag i anledning av en till riksdagen avlåten proposition, nr 52, att vid utövändet av omförmälda verksamhet skulle, utöver då gällande direktiv, tillämpas vissa av statsutskottet närmare angivna regler för yrkesbestämningen (riksdagens skrivelse den 13 april 1923, nr 79).

Med anledning av ett av Kungl. Maj:t meddelat beslut rörande hjälpverksamheten i ett speciellt fall av arbetskonflikt upptogs vid behandlingen av Kungl. Maj:ts förenämnda proposition nr 213 till 1926 års riksdag frågan om riktlinjerna för utövande av hjälpverksamheten i fall av arbetskonflikt till förnyat skärskådande såväl i statsutskottet (utlåtande nr 168) som vid ärendets behandling i riksdagens kamrar. I överensstämmelse med vad statsutskottet i detta avseende hemställt, gjorde riksdagen i sin förut omförmälda skrivelse nr 344, i vilken riksdagen anmälde sitt beslut om anvisande av nytt anslag till bekämpande av arbetslösheten, vissa uttalanden i fråga om direktivens tillämpning. Beträffande dessa uttalanden tillåter jag mig att hänvisa till den redogörelse, som lämnats därför i 1927 års proposition i motsvarande fråga (nr 236 sid. 5).

Genom beslut den 18 juni 1926 förordnade sedermera Kungl. Maj:t, att ett exemplar av berörda riksdagsskrivelse skulle överlämnas till statens arbetslöshetskommission till kännedom och efter rättelse.

För användningen av det för innevarande budgetår anvisade anslaget gälla — med de modifikationer, som följa av nyssnämnda kungörelse den 22 juni 1928 — de för motsvarande anslag för budgetåren 1926/1927 och 1927/1928 fastställda grunderna.

Jag övergår härefter till att närmare behandla av arbetslöshetskommissionen gjord framställning om anslag för budgetåret 1929/1930 till bekämpande av arbetslösheten.

Statsverks-
propositionen
1929.

Vid min förberedande anmälan till årets statsverksproposition av förevarande ärende omförmälde jag, att arbetslöshetskommissionen i skrivelse den 26 november 1928 gjort framställning i sådant syfte. I denna skrivelse hade kommissionen efter en ekonomisk utredning, för vilken jag i korthet redogjorde, uppskattat det belopp, som utöver väntad behållning å redan anvisade medel skulle erfordras för budgetåret 1929/1930, till 2,000,000 kronor. Med hänsyn dels till behovet av drift- och reservkapital, dels å andra sidan till framlagt förslag om medgivande att använda 500,000 kronor av för särskilda ändamål reserverade medel hade, anförde jag, kommissionen emellertid ansett behovet av nytt anslag för nästa budgetår böra uppskattas till 3,000,000 kronor.

För egen del erinrade jag i fortsättningen av mitt yttrande till statsverkspropositionen, att de sakkunniga (1926 års arbetslöshets-sakkunniga), vilka varit sysselsatta med utredning rörande frågan om arbetslöshetsförsäkring, med skrivelse den 25 april 1928 avlämnat sitt betänkande. Jag anmälde vidare, att de sakkunniga i betänkandet framlagt alternativa förslag, avseende det ena obligatoriskt och det andra frivilligt försäkrings-system. Efter en redogörelse i mycket korta drag för betänkandets innehåll och särskilt för ett av en av de sakkunniga, herr von Koch, avgivet särskilt yttrande med eventuellt förslag för det fall, att arbetslöshetsförsäkring ej skulle komma till stånd, erinrade jag vidare, att över berörda betänkande yttranden inhämtats från vederbörande myndigheter ävensom från landstingen och ett antal enskilda organisationer, vilka samtliga yttranden skolat avgivas före den 1 oktober 1928. Emellertid hade flera av de för ärendets bedömande mest betydelsefulla utlåtandena blivit avsevärt försenade. Med hänsyn härtill hade det tydligen ännu icke varit möjligt att fatta ståndpunkt till de synnerligen omfattande och betydelsefulla spörsmål, som behandlats i sakkunnigbetänkandet. Redan av denna anledning hade det icke kunnat ifrågakomma att till prövning av 1929 års riksdag hänskjuta frågan om eventuella åtgärder i ämnet.

I detta sammanhang erinrade jag även om den pågående utredningen rörande arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande, vilken utredning enligt Kungl. Maj:ts beslut skulle vara slutförd till den 1 juli 1930. Vidare framhöll jag i anslutning härtill, att i uppdraget för den kommitté, som för närvarande vore sysselsatt med utredning rörande pensionsförsäkringsfrågan, inginge att undersöka, huruvida de lokala organen för nämnda försäkring borde erhålla sådan organisation, att de kunde tjänstgöra såsom organ jämväl för andra grenar av socialförsäkringen och eventuellt även för den direkta sociala hjälpverksamheten i form av fattigvård, barnavård m. m. I denna del, anförde jag, berörde kommitténs uppdrag delvis samma ämnen, som behandlades i nyssnämnda av herr von Koch i arbetslöshets-sakkunnigas betänkande alternativt framlagda för-

slag, och jag meddelade, att pensionsförsäkringskommittén syntes komma att upptaga till undersökning frågan om och i vad mån pensionsförsäkringens lokala organ borde samverka med lokala organ för sjukförsäkringen samt för fattigvård och eventuellt andra grenar av allmän hjälpverksamhet eller huruvida möjligen gemensamma organ borde skapas för den sociala verksamhetens olika delar.

Sammanfattningsvis yttrade jag härefter, att med hänsyn till vad sålunda i olika hänseenden anförts man tydligen hade att i likhet med arbetslöshetskommissionen utgå från att statens verksamhet till bekämpande av arbetslösheten under nästkommande budgetår komme att bedrivas efter ungefär samma grunder som dittills.

Beträffande *beloppet av det för nästa budgetår erforderliga anslaget* framhöll jag i statsverkspropositionen, att det icke syntes lämpligt att redan vid tiden för nämnda propositions avlåtande fatta slutlig ståndpunkt till frågan därom. På sätt som ägt rum de tre sista åren syntes man nämligen före avlåtande av förslag i ämnet till riksdagen böra så långt möjligt avvakta utvecklingen på arbetsmarknaden. Denna utveckling vore av betydelse dels i vad anginge storleken av det belopp, som komme att disponeras under innevarande budgetår, och den medelsbehållning, som komme att finnas tillgänglig vid nästa budgetårs början, dels ock beträffande beräkningen av medelsbehovet för sistnämnda budgetperiod. Jag anhöll därför att med framläggande av definitivt förslag i ämnet måtte få tills vidare anstå. Redan då ansåg jag mig emellertid böra nämna, att jag utan att ännu hava kunnat taga definitiv ståndpunkt till frågan funnit mig kunna räkna med, att till finansieringen av utgifterna för nästa budgetår kunde, i enlighet med arbetslöshetskommissionens förslag, beräknas ett bidrag av 500,000 kronor av besparade medel på de förut omnämnda, av 1924 års riksdag anvisade s. k. färdigställningsanslagen. Vidare framhöll jag, att chefen för jordbruksdepartementet senare torde komma att framställa förslag rörande betydliga höjningar av vissa till skogsavdikning samt till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk avsedda anslag, varvid jag tillade, att det syntes vara att förvänta, att genom de arbeten, som med anlitan av dessa anslag skulle företagas, jämväl skulle vinnas en viss lättnad i arbetslösheten. Därigenom skulle också uppnås ett återförande av arbetslösa till den öppna arbetsmarknaden med åtföljande minskning av belastningen å anslaget till arbetslöshetens bekämpande. Med beräkning av denna minskning för nästa budgetår till 200,000 kronor ansåg jag, att ifrågavarande anslag för samma budgetår icke behövde beräknas till större belopp än 2,800,000 kronor. I enlighet med vad jag sålunda förordade beräknades också i riksstaten ett anslag på sistnämnda belopp till bekämpande av arbetslösheten för nästa budgetår.

Statens arbetslöshetskommission har sedermera på därom gjord anmodan i en till mig ställd skrivelse av den 18 februari 1929 inkommit med uppgifter till komplettering av vissa i kommissionens förenämnda skrivelse den

Arbetslöshetskommissionen
angående
medelsbehovet
m. m.

26 november 1928 meddelade siffror och beräkningar. Till dessa uppgifter har kommissionen knutit några uttalanden, föranledda av den utveckling av hithörande förhållanden, som ägt rum sedan sistnämnda skrivelse avläts.

Jag torde nu — i anslutning till vad jag vid min förberedande anmälan av ärendet yttrade — få lämna en redogörelse för de av kommissionen i berörda hänseende lämnade uppgifterna, i den mån de beröra arbetsmarknadens läge, kommissionens verksamhet under det nästförflutna året och kommissionens ekonomiska ställning. Härvid kommer jag att för större överskådlighets skull i ett sammanhang behandla vad kommissionen anfört i skrivelsen den 26 november 1928 och de kompletterande meddelanden, som kommissionen lämnat i förenämnda skrivelse den 18 februari 1929, varjämte med ledning av det senast inkomna siffermaterialet gjorts vissa tillägg till och jämkningar i de av kommissionen uppgjorda tabellerna.

Till belysande av *arbetsmarknadens utveckling och arbetslöshetens omfattning* under tiden januari 1924—januari 1929 har kommissionen meddelat de uppgifter, som återgivas i följande tabell, vilken för varje månad utvisar *dels* antalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, *dels* det procentuella antalet arbetslösa bland de till fackföreningarna anslutna arbetarna, *dels ock* antalet anmälda hjälpsökande arbetslösa. Uppgifterna angående antalet arbetslösa hänföra sig till sista dagen i respektive månader och hava avrundats till närmaste 50-tal. I slutet av tabellen hava upptagits maximi- och minimisiffror för de särskilda åren.

Månad	Antal arbetsansökningar på 100 lediga platser						Fackföreningarnas arbetslöshet i %						Antal hjälpsökande arbetslösa enligt arbetslöshetskommissionen					
	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Jan.	239	296	273	293	279	241	13.6	14.8	15.7	16.3	14.3	14.9	16,600	20,600	22,700	27,400	26,650	18,500
Febr.	214	256	247	258	260	215	13.4	13.6	14.8	15.6	13.3		15,900	21,600	22,300	25,400	26,300	
Mars	177	207	191	208	201		13.9	12.0	14.7	14.1	13.2		13,700	18,600	20,500	22,400	24,600	
April	151	166	163	171	165		11.6	10.8	12.3	12.3	11.7		10,300	14,800	16,600	22,200	19,600	
Maj	131	157	162	168	146		7.6	8.2	9.9	9.9	8.2		7,000	12,100	13,900	18,100	14,100	
Juni	132	159	166	161	157		7.4	8.2	9.6	9.4	7.6		5,600	10,300	11,750	15,200	11,150	
Juli	141	162	161	150	167		6.2	7.6	8.6	8.3	7.4		4,750	9,400	10,850	12,200	9,500	
Aug.	135	156	151	148	160		6.6	7.7	8.3	7.9	6.9		4,200	9,450	11,200	12,700	9,850	
Sept.	128	154	158	143	142		7.0	8.5	9.1	8.4	7.8		4,500	10,150	12,000	12,900	10,000	
Okt.	148	172	186	170	156		8.4	10.0	11.4	10.4	9.0		6,500	13,150	15,500	16,450	12,950	
Nov.	220	246	273	242	230		10.5	11.8	13.0	12.8	10.9		9,300	18,000	20,050	21,400	16,450	
Dec.	225	226	268	243	220		15.6	19.5	19.0	18.6	17.3		12,600	20,300	24,700	24,200	18,700	
Max.	jan.	jan.	jan.	jan.	jan.		dec.	dec.	dec.	dec.	dec.		jan.	febr.	jan.	jan.	jan.	
	239	296	273	293	279		15.6	19.5	19.0	18.6	17.3		16,600	21,600	22,700	27,400	26,650	
Min.	sept.	sept.	aug.	sept.	sept.		juli	juli	aug.	aug.	aug.		aug.	juli	juli	juli	juli	
	128	154	151	143	142		6.2	7.6	8.3	7.7	6.9		4,200	9,400	10,850	12,200	9,500	

Vidare har kommissionen i följande tabell lämnat uppgifter, likaledes för tiden januari 1924—januari 1929, rörande *antalet hjälpta personer samt huru dessa fördela sig på de olika hjälpformerna*. Till jämförelse hava i tabellen upptagits jämväl siffrorna rörande antalet hjälpsökande arbetslösa, ehuru dessa siffror redan återfinnas i den nyss återgivna tabellen.

Tidpunkt		Antalet hjälp- sökande	Antalet sysselsatta i			Antalet understödda		Hela antalet arbetslösa, som erhållit hjälp	Antalet hjälp- ta i % av hela an- talet ar- betslösa hjälp- sökande
År	Sista dagen i månaden		statliga nöd- hjälp- arbeten	stats- kommu- nala nöd- hjälp- arbeten	kommun- ala nöd- hjälp- arbeten	med stats- bidrag	utan stats- bidrag		
1924	jan.	16,600	2,329	365	2,459	—	847	6,000	36.1
	april	10,300	2,525	888	1,923	—	107	5,448	52.9
	juli	4,750	666	234	1,676	—	3	2,579	54.3
	okt.	6,500	467	42	967	—	48	1,524	23.4
1925	jan.	20,600	1,852	738	2,613	—	341	5,544	26.9
	april	14,800	3,094	1,076	2,496	—	348	7,014	47.4
	juli	9,400	1,839	548	1,222	—	63	3,672	39.0
1926	okt.	13,150	1,699	367	884	—	123	3,073	23.4
	jan.	22,700	3,433	598	2,204	—	2,033	8,268	36.4
	april	16,600	3,836	1,161	1,841	4	388	7,230	43.5
	juli	10,850	2,101	363	1,200	—	64	3,728	34.3
1927	okt.	15,500	1,991	251	1,303	—	—	3,915	25.2
	jan.	27,400	3,646	1,301	3,126	199	2,015	10,287	37.5
	april	22,200	3,499	1,446	2,668	214	1,060	8,887	40.0
	juli	12,200	2,603	559	1,451	—	1,305	5,918	48.5
	sept.	12,900	2,088	494	1,241	—	1,194	5,017	38.8
	okt.	16,450	2,085	517	1,317	29	2,006	5,954	36.2
	nov.	21,400	2,872	859	1,576	34	2,473	7,814	36.5
1928	dec.	24,200	2,860	1,245	1,448	65	3,692	9,310	38.5
	jan.	26,650	4,320	1,372	2,380	215	3,937	12,224	45.8
	april	19,600	3,993	1,192	1,907	336	2,590	10,018	51.0
	juli	9,500	1,336	294	949	—	925	3,504	36.8
	sept.	10,000	1,040	208	1,173	—	592	2,954	29.5
	okt.	12,950	1,385	347	1,035	—	693	3,460	26.7
	nov.	16,450	2,549	713	1,084	7	739	5,092	31.0
1929	dec.	18,700	2,915	780	1,558	190	1,350	6,793	36.3
	jan.	18,500	3,539	953	2,037	130	2,084	8,743	47.2

Beträffande de sålunda lämnade statistiska uppgifterna har kommissionen i skrivelsen den 26 november 1928 framhållit, att samtliga uppgifter rörande såväl frekvensen av arbetsansökningar som fackföreningarnas arbetslöshet och antalet hjälpsökande arbetslösa, vilka uppgifter i sina utvecklingsserier visade en synnerligen god överensstämmelse, angåve en sakta stegring fram till 1927 års mitt, då man kunde utläsa en relativ förbättring, som sedermera framträtt än mera klart markerad. Den konstaterade gradvisa ökningen av arbetslösheten hade under år 1928 från och med april månad förbytt i en minskning, som småningom nedbringat det hos kommissionen redovisade antalet hjälpsökande arbetslösa till ungefär samma höjd som år 1925. De hjälpsökande arbetslösas antal hade under år 1928 varit störst i januari, då det uppgått till 26,650. Det lägsta antalet för år 1928, 9,500, hade förekommit under juli månad, varefter en ökning inträtt.

Vidare har kommissionen meddelat en tabell rörande *de anmälda arbetslösas fördelning på yrkesgrupper vid olika tidpunkter*. Tabellen i fråga är av följande utseende.

Yrkesgrupp	J a n u a r i					
	1924	1925	1926	1927	1928	1929
<i>I. Jordbruk och skogshushållning.</i>						
Jordbruk	711	574	534	719	955	561
Skogshushållning	131	873	540	283	321	256
<i>II. Industri och hantverk m. m.</i>						
Gruvdrift och malmförädling (inbegripet järnbruk)	864	2,011	2,428	1,776	1,751	1,112
Jord-, sten- och glasindustri	1,937	844	854	3,189	897	707
Metall- och maskinindustri (inbegripet mekaniska verkstäder)	2,526	2,908	2,086	2,306	2,071	1,160
Trävaruindustri	753	2,657	2,844	3,412	3,085	2,173
Byggnadsverksamhet	1,292	2,231	2,390	2,610	2,927	1,925
Läder-, hår-, gummi- och dylik industri	97	141	211	195	180	136
Textilindustri	101	112	155	206	143	150
Beklädnadsindustri	99	88	132	140	178	141
Närings- och njutningsmedelsindustri	282	224	221	333	322	216
Kemisk-teknisk och belysningsindustri	79	121	173	161	158	161
Trämasse- och pappersindustri	72	67	122	106	232	216
Grafisk industri	61	52	73	66	101	40
Industri och hantverk, ej särskilt specificerat	1,398	964	586	782	715	467
<i>III. Sjöfart och fiske</i>						
	628	696	603	394	357	142
<i>IV. Handel och samfärdsej m. m.</i>						
Kontors-, bank- och försäkringspersonal	61	94	86	78	114	67
Butiks- och magasinpersonal	286	458	416	469	523	343
Hotell-, kafé- och restaurantrörelse	20	42	41	44	66	36
Landtransport	477	755	672	837	966	606
Allmän och litterär verksamhet	6	16	5	12	22	11
Handel och samfärdsej, ej särskilt specificerat	94	142	40	49	66	84
<i>V. Husligt arbete</i>						
	35	21	1	15	8	9
<i>VI. Arbete ej hänförligt till annan grupp</i>						
	3,381	4,543	7,498	9,225	10,504	7,800
Summa	15,391	20,684	22,711	27,407	26,662	18,519

Beträffande förhållandet inom de särskilda yrkesgrupperna har kommissionen i sin skrivelse den 26 november 1928 erinrat, att kommissionen i motsvarande skrivelse den 17 november 1927 beträffande det dåvarande läget på arbetsmarknadens olika områden framhållit, att mera utpräglad arbetslöshet vore rådande inom gruv-, järnbruks- och träsliperiindustrierna ävensom bland grupperna kontors- och affärsanställda samt grov- och diversearbetare. Rörande utvecklingen sedan dess har kommissionen nu anført, att densamma, så långt ledning kunde vinnas genom inkomna rapporter och befintlig statistik, i korthet kunde tecknas sålunda.

Arbetsstillgången inom *sågverks- och pappersmassindustrierna* är tillfredsställande med undantag för Nedertorneå, Råneå och Byske socknar i övre

Norrland. I detta sammanhang har kommissionen meddelat, att statsingripandet i Kalix medfört, att sågverket i Karlsborg är i full gång och att den planerade sulfatfabriken därstädes väntas kunna påbörja sin tillverkning under innevarande år. Läget i Nederkalix socken har därmed väsentligt förbättrats.

Inom *övriga industrier* torde läget kunna betecknas som gott utan anmärkningsvärd arbetslöshet, dock med undantag för vissa delar av textilindustrien och skoindustrien, där på senare tid driftsinskränkningar måst företagas.

För de *affärsanställda* synas förbättrade förhållanden hava inträtt.

Skogsbruket kan förväntas lämna normal arbetstillgång under den innevarande vintersäsongen.

Jordbruket har på grund av den försenade skörden under senhösten kunnat lämna rikliga arbetstillfällen.

I avseende å den stora gruppen *grovarbetare i allmänhet*, som enligt septemberrapporten 1928 omfattade 4,165 st. eller 41.7 % av hela antalet anmälda hjälpsökande, hade kommissionen i sina framställningar i detta ärende ända sedan år 1925 framhållit, att landets arbetslöshetsfråga i väsentlig mån sammanhängde med de icke yrkeskunnigas och grovarbetarnas sysselsättande, och att nämnda grupper genom sitt beroende av arbetsmarknadens säsongväxlingar nödvändiggjorde det allmännas ingripande huvudsakligen under vintersäsongen. Då hithörande kategorier hittills för varje år visat sig ingå med stigande procentuell andel i hela arbetslöshetsklimatelet, kunde nyssnämnda förhållande förväntas bli åtminstone lika framträdande under de närmaste åren.

I detta sammanhang har kommissionen vidare anfört följande.

I stort sett torde de rena säsongarbetarna icke komma i åtnjutande av arbetslöshets hjälp, då ifrågavarande yrken av kommissionen avstängts från delaktighet i den statliga hjälpen. Dispenser från detta beslut hade meddelats endast i ett fåtal fall. Att ändock en väsentlig ansvällning i de arbetslösas antal och även i verksamheten skedde under den kallare årstiden, syntes bero därpå, att det funnes en icke obetydlig grupp arbetare, företrädesvis tillhörande grovarbetargruppen, som utan att tillhöra säsongyrken i egentlig mening dock vore bland dem, vilka i första hand bleve arbetslösa under den allmänna åtstramning, som kännetecknade vår arbetsmarknad under den kallare årstiden.

Härefter har kommissionen anfört, att vad beträffade arbetsmarknaden under återstående del av innevarande budgetår anledning syntes förefinnas att antaga, att den relativt goda konjunktur, som vore rådande, icke komme att nämnvärt förändras. Kommissionen ansåge sig därför kunna räkna med en nedåtgående tendens för arbetslösheten, vilken följaktligen i det förefintliga statistiska materialet antagligen komme att redovisas med lägre siffror än under föregående år.

I sin skrivelse den 18 februari 1929 har kommissionen beträffande *förhållandena på arbetsmarknaden efter det kommissionen avgav sin framställning av november 1928* framhållit följande.

Tillgängliga uppgifter om det nuvarande konjunkturläget och jämväl eljest kända förhållanden syntes giva fog för antagandet, att arbetsmarknaden även under den närmaste framtiden skulle utveckla sig i gynnsam riktning. Kommissionen stärktes i denna uppfattning av vissa fakta och erfarenheter,

hämtade från dess eget verksamhetsområde. Sålunda hade antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa från hösten 1928 räknat icke undergått den eljest för säsongen vanliga stegringen. Det förtjänade även framhållas, att någon sådan ökning icke heller vore att anteckna från december månad 1928 till januari månad 1929, medan arbetslöshetssiffran alla föregående år ända sedan 1921 brukat stiga vid denna tid på året. Likaledes torde böra framhållas, att antalet hjälpsökande den 31 januari 1929 varit cirka 8,000 lägre än vid motsvarande tidpunkt år 1928. Det fördelaktiga läge på arbetsmarknaden, varom dessa siffror sålunda bure vittnesbörd och vilket, vad detta års januari månad beträffade, också torde stå i visst samband med det ymniga snöfallet landet runt, varigenom arbetstillfällena i riklig mängd beretts den lediga arbetskraften, återspeglades jämväl i uppgifterna om kommunernas egna hjälpåtgöranden. Dessa hade nämligen under de senast gångna månaderna haft betydligt knappare omfattning än för ett år sedan. Dessutom kunde noteras, att kommunerna alltifrån senhösten ställt avsevärt mindre anspråk på hjälp från kommissionens sida än vid motsvarande tidpunkt föregående år. I detta sammanhang måste också påpekas, att den av de syndikalistiska organisationerna från december månad 1928 riktade blockaden mot kommissionens nödhjulsarbeten vid järnvägen Ulricehamn—Jönköping till en del torde bero på den förbättrade situationen på arbetsmarknaden.

Vad särskilt angår *förhållandena i Norrbotten* har kommissionen i skrivelsen den 18 februari 1929 lämnat en särskild redogörelse.

Därvid har kommissionen inledningsvis framhållit, att allenast Norrbotten numera intoge en särställning ur allmänna arbetslöshetssynpunkter. Den långvariga depression och omfattande arbetslöshet, som besvärat denna del av landet och som ännu icke helt givit vika, hade onekligen fört med sig beklagliga följder både för enskilda samhällsmedlemmar och många kommuner, av vilka de senare blivit belastade med dryga kostnader för arbetslöshets- och fattigvårdshjälp. För närvarande kunde svårigheterna emellertid anses huvudsakligen koncentrerade till Norrbottens kustbygder. Arbetstillgången i skogarna vore dock innevarande vinter av betydligt större omfattning än under närmast föregående år, bland annat beroende på att barkning av det fällda virket numera verkställdes i skogen. Den vid kusten boende, arbetslösa delen av befolkningen syntes emellertid vara mindre benägen att tillvarataga de tillfällen till arbete och förtjänster, som här yppade sig, och sannolikt komme det därför ännu att dröja någon tid, innan det till följd av den starka folkökningen avsevärda överskottet av arbetskraft komme att anpassa sig till det läge förhållandena skapat och söka sig ut till det ovana arbetet i skogarna och detta arbetes, i jämförelse med vad industrien bjöde, låga förtjänster. Såsom kommissionen framhållit i sin framställning den 26 november 1928, hade arbetstillgången inom sågverks- och pappersmasseindustrien så väsentligt förbättrats, att situationen nu kunde anses såsom i stort sett normal även i de kommuner, vilka tidigare haft att kämpa med stora svårigheter för att få den övertaliga arbetskraften sysselsatt. Visserligen funnes ännu några kommuner, inom vilka ovisshet rådde om den närmaste framtidens gestaltning av den lokala industrien, men förhållandena där syntes likväl icke ägnade att ur arbetsmarknadssynpunkt inge några större bekymmer. För närvarande vore det huvudsakligen endast Nedertorneå kommun, som mera kännbart pressades av arbetslöshet, förorsakad av de svårigheter, som uppkommit i samband med nedläggningen av sågverksdriften på Seskarö.

Kommissionen hade alltså vid övervägandet av åtgärder för arbetslöshetens lindrande i Norrbotten haft att utgå från ett betydligt bättre läge även i denna landsdel. De representanter för kommissionen, som nyligen företagit en orienteringsresa till övre Norrland, hade jämväl kunnat konstatera, att en större tillit till framtiden numera gjorde sig gällande inom dessa bygder. Denna optimism syntes också grunda sig på en riktig uppfattning om näringslivets utvecklingsbetingelser och framtidsutsikter i Norrbotten. Härvid hade kunnat pekas på att — såsom nyss anförts — arbetet i skogarna i år fått en ytterligare ökad omfattning, så att brist till och med uppstått på skogsarbetare och huggare, samt att trävaru- och sulfatindustrien ginge för fullt och syntes räkna med tillfredsställande konjunkturen och goda anställningsmöjligheter för arbetskraften, därest icke något bakslag komme att drabba priserna å dessa industriernas produkter. Kommissionen ville i samband härmed bekräfta, vad som även antytts i skrivelsen den 26 november 1928, att förhållandena i Kalix syntes utveckla sig planmässigt och gynnsamt.

Kommissionen hade alltså kommit till den uppfattningen, att den senaste tidens utveckling på arbetsmarknaden i Norrbottens län varslade om bättre tider även för denna så länge av arbetslöshet och ekonomiska svårigheter tyngda landsända. Men givet vore, att det ännu komme att dröja någon tid, innan ställningen kunde betraktas såsom genomgående normal. Under alla förhållanden ansåge sig kommissionen, om man undantog Nedertorneå socken och det med förhållandena därstädes förbundna Seskaröproblemet, icke hava anledning att ifrågasätta vidtagandet av några särskilda åtgärder för att bispringa kommuner eller arbetslösa i Norrbottens län.

Innan kommissionen ingått på redogörelse för kostnaderna för dess verksamhet under nu löpande budgetår och beräkningar av kostnaderna för nästa år, har kommissionen gjort vissa uttalanden rörande *riktlinjerna för den fortsatta verksamheten till arbetslöshetens bekämpande*. Inledningsvis har kommissionen därvid förklarat sig förutsätta, att den statliga arbetslöshetshjälpen i fortsättningen liksom dittills i främsta rummet skulle lämnas i form av anordnande av dels statliga, dels statskommunala nödhjälpsarbeten. Rörande planerade arbeten har kommissionen därefter anført, att de statliga arbetena vore avsedda att förläggas å de allmänna skogarna, och i den mån dessa icke kunde bereda arbetstillfällen i tillräcklig omfattning, syntes allmänna vägarbeten och flottledsarbeten böra tillgripas. Därjämte hade kommissionen kontraherat om tvenne järnvägsbyggnader, å vilka avsevärda arbetsstyrkor kunde placeras. Skulle de arbetstillfällen, som därigenom kunde framtvingas, ej visa sig tillräckliga för att nöjaktigt motsvara behovet, syntes även kontant understödsverksamhet i viss begränsad omfattning kunna ifrågasättas.

I sammanhang härmed har kommissionen anmält, att kommissionen i likhet med vad som skett under tidigare år sökt att på olika sätt främja återförandet till den öppna arbetsmarknaden av de arbetslösa, vilka hos kommissionen beretts arbete. Därom har kommissionen anført följande.

I samarbete med socialstyrelsen och de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna hade under hösten 1928 försök gjorts att överföra sådana personer, vilka mera än ett år sysselsatts vid kommissionens arbeten, till anställningar å den öppna arbetsmarknaden. Så snart någon kunde styrka sig hava erhållit dylikt arbete, lämnades fri hemresa. Vidare hade samtliga arbetsledare vid kommissionens arbetsplatser instruerats om att tillgängliga arbetskrafter all-

tid skulle vara disponibla för den öppna arbetsmarknadens behov. Under hösten hade på åtskilliga ställen i kommissionens arbeten anställda personer deltagit i skördearbete i arbetsplatsernas närhet. Den inom den offentliga arbetsförmedlingen varje vecka utarbetade riksvakanslistan hade allttjämt sänts till samtliga kommissionens arbetsplatser för att arbetarna skulle erhålla kännedom om befintliga lediga platser. Genom utsändande av utdrag av kommissionens styrkebesked till arbetsförmedlingsanstalterna hölles dessa underkunniga om nödhjälpsarbetarnas fördelning på olika arbetsplatser. I samarbete med socialstyrelsen hade därjämte representanter för olika arbetsförmedlingsorgan beretts tillfälle att genom resor inom vederbörande läns områden erhålla kännedom om läget på arbetsmarknaden på kommissionens arbetsplatser. I flera fall hade därigenom mer eller mindre tillfälliga arbetsanställningar beretts de arbetslösa.

Efter denna redogörelse har kommissionen beträffande *kostnaderna för dess verksamhet under det löpande budgetåret* i sin skrivelse av den 26 november 1928 anfört i huvudsak följande.

Behållningen enligt kommissionens bokslut utgjorde, efter avdrag av vissa för särskilda ändamål reserverade belopp, per den 30 juni 1928 4,836,365 kronor, varav 3,397,623 kronor inestående hos statskontoret. 1928 års riksdag hade för det nu löpande budgetåret anvisat 3,000,000 kronor, varför vid budgetårets ingång stått till disposition för verksamheten i runt tal 7,800,000 kronor. Under tiden juli—oktober 1928 hade utgivits sammanlagt 1,219,778 kronor. Följaktligen hade den 1 november 1928 cirka 6,600,000 kronor stått till kommissionens förfogande. I detta belopp inginge vissa tillgångar såsom inventarier och utestående fordringar med sammanlagt cirka 850,000 kronor.

Över kommissionens faktiska utbetalningar under tiden juli—oktober 1928 samt de beräknade utbetalningarna under tiden november 1928—juni 1929 har kommissionen i skrivelsen den 26 november 1928 lämnat följande sammanställning.

Månad	Arbetslöshetskommissionens arbetsplatser, förvaltning och revision	Statskommunala arbeten	Understöd och kurser	Summa	Antal anställda arbetare
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Antal
<i>1928</i>					
Juli	320,212	—	6,348		1,630
Augusti	253,191	87,424	—		1,490
September	252,600	—	9,765		1,248
Oktober	290,238	24,000	—		1,985
November	285,000	36,000	—		2,800
December	375,000	48,000	20,000		3,700
<i>1929</i>					
Januari	525,000	60,000	20,000		5,000
Februari	675,000	68,000	20,000		6,200
Mars	600,000	60,000	20,000		5,500
April	450,000	44,000	20,000		4,100
Maj	300,000	32,000	—		2,800
Juni	150,000	16,000	—		1,400
	4,476,241	475,424	116,113	5,067,778	

Rörande dessa beräkningar har kommissionen anfört, att kommissionen därvid utgått ifrån att kommissionen skulle vid den tidpunkt, då arbetslösheten nått sin höjdpunkt, genom arbete behöva bisträcka något över 6,000 personer, vilket vore något mindre än under nästföregående år. De rent kommunala åtgärderna syntes som regel komma att få lika stor omfattning som de statliga eller något mindre. Den sammanlagda hjälpen från det allmännas sida syntes alltså kunna antagas vid nyss avsedda tidpunkt komma att omfatta minst omkring 50 % av de anmälda hjälpsökande arbetslösa.

I anslutning till de sålunda beräknade utgifterna har kommissionen framhållit att då, såsom redan blivit nämnt, den 1 november 1928 funnits disponibelt ett belopp av i runt tal 6,600,000 kronor samt verksamheten under tiden november 1928—juni 1929 kunde antagas draga en kostnad av omkring 3,850,000 kronor, vid nästkommande budgetårs ingång kunde beräknas vara tillgängligt ett belopp av omkring 2,750,000 kronor.

Vad sedan angår frågan om *erforderliga medel för budgetåret 1929/1930* anförde kommissionen vidare, att det förbättrade läge, som kommissionen trott sig kunna utläsa av olika iakttagelser på arbetsmarknaden och det ekonomiska området i övrigt, föranlett kommissionen att för innevarande budgetår räkna med något mindre arbetslöshet än under närmast föregående period. Ehuru den demografiska utvecklingen säkerligen komme att medföra en ökning av de befolkningsskikt, som tillhörde de arbetsföra åldrarna, syntes man dock hava anledning förmoda, att den senare tidens gynnsamma utveckling på arbetsmarknaden även komme att fortfara under nästa budgetår. Kommissionen hade därför ansett sig kunna räkna med något minskad arbetslöshet och således även med något lägre kostnader under nästa budgetår. Sålunda hade kommissionen uppskattat kostnaderna under sist avsedda tid till 4,750,000 kronor, vilket innebure en minskning med 300,000 kronor i förhållande till de uppskattade kostnaderna för innevarande budgetår. Nytt anslag skulle följaktligen erfordras till belopp av 2,000,000 kronor.

På sedvanligt sätt har kommissionen emellertid ansett, att utöver dess fasta utgiftsstat behov föreläge för kommissionen att disponera en viss medelsreserv eller rörelsekapital. Som motiv för denna ståndpunkt har kommissionen i första hand hänvisat till den osäkerhet, som alltid måste vidlåda ett bedömande av arbetsmarknadens framtida utveckling. Vidare hade kommissionen vid kostnadsberäkningen utgått från att de bidrag, som inflöte från vissa kommissionens uppdragsgivare till nödhjälpsarbetens utförande, komme att bliva i stort sett oförändrade. Någon säkerhet härför föreläge dock icke. Med hänsyn till arten av kommissionens verksamhet krävdes vidare ett visst rörelsekapital för inventarier, utestående fordringar m. m. Erfarenheterna beträffande medelsreservens storlek gäve vid handen, att densamma vid hjälpverksamhetens nuvarande omfattning icke borde understiga 1.5 miljoner kronor.

Sammanlagt skulle alltså för nästa budgetår erfordras (4,750,000 + 1,500,000) 6,250,000 kronor. Då, enligt vad nyss anförts, 2,750,000 kronor ansetts

kunna besparas från det löpande budgetåret, skulle enligt denna uträkning för nästa budgetår erfordras ytterligare medel till ett belopp av (6,250,000 — 2,750,000) 3,500,000 kronor.

Emellertid har kommissionen ansett, att nytt anslag icke skulle behöva begäras å riksstaten till hela sistnämnda belopp. Därmed förhåller sig sålunda. I enlighet med förut berörda beslut av 1924 års riksdag har Kungl. Maj:t förordnat, att sammanlagt 3,100,000 kronor skulle få av medel, som anvisats för arbetslöshetens bekämpande, användas till färdigställande av företag, varom avtal träffats med de s. k. Norrlands eller Södra Sveriges statsarbeten. Av det sålunda anvisade beloppet hava till och med den 15 november 1928 beviljats s. k. färdigställningsanslag å tillhoppa 2,454,200 kronor. Återstående delen av det anvisade beloppet är i arbetslöshetskommissionens räkenskaper uppförd såsom skuld bland för vissa ändamål reserverade belopp. I särskild skrivelse den 23 november 1928 har nu kommissionen föreslagit, att giltighetstiden för de beträffande färdigställningsanslagen gällande bestämmelserna måtte, i vad dessa bestämmelser avsåge rätt att få ansökan om dylikt anslag upptagen till prövning, begränsas till ansökningar ingivna före viss dag, förslagsvis den 1 januari 1930, samt att de medel, som icke disponerades i anledning av ansökningar, vilka ingivits före den tidpunkt, vilken sålunda kunde komma att bestämmas, skulle återföras till arbetslöshetsanslaget för att komma till användning enligt de för detta anslag i allmänhet gällande reglerna. Det belopp, som på detta sätt syntes kunna besparas, kunde visserligen icke med säkerhet beräknas men uppskattades av kommissionen till 500,000 å 600,000 kronor. I framställningen rörande statsanslag för nästa budgetår har arbetslöshetskommissionen också räknat med att av det sålunda uppkomna överskottet 500,000 kronor skulle kunna disponeras för täckande av utgifter för arbetslöshetens bekämpande under budgetåret 1929/1930. Härigenom skulle anslagsbehovet inskränkas till 3 miljoner kronor.

I *skrivelsen den 18 februari 1929* har arbetslöshetskommissionen emellertid sedermera vidtagit vissa jämkningar i beräkningen av medelsbehovet. Kommissionen har nämligen anförut, att kostnaderna för hjälpverksamheten intill den 1 februari 1929 blivit något mindre, än som beräknats i den föregående framställningen. På grund av arbetsmarknadens förbättring och sannolikheten för att denna förbättring skulle fortfara under resten av det löpande budgetåret syntes antalet anställda vid statens nödhjälpsarbeten under sist avsedda tid kunna väntas bli något mindre än kommissionen förut antagit. Kostnaderna för hjälpverksamheten skulle därigenom också bli lägre. Den 1 februari 1929 hade, inklusive inventarier och utestående fordringar med ett sammanlagt värde av omkring 700,000 kronor, 5,545,000 kronor varit disponibla för den statliga hjälpverksamheten. För tiden till och med juni 1929 kunde medelsåtgången nu beräknas till 2,330,000 kronor, d. v. s. en summa, som vore 125,000 kronor lägre än den, vilken tidigare angivits. Enligt dessa beräkningar skulle följaktligen vid nästa budgetårs ingång ett belopp av 3,215,000 kronor vara tillgängligt för arbetslöshetens be-

kämpande under nästa budgetår i stället för 2,750,000 kronor enligt den tidigare uppskattningen.

Med utgångspunkt från den sålunda verkställda omräkningen har kommissionen till förnyad prövning upptagit frågan om medelsbehovet för nästa budgetår. Därvid säger sig kommissionen hava funnit, att de i skrivelsen den 26 november 1928 framlagda beräkningarna i stort sett icke tarvade någon justering. Då förbättringen på arbetsmarknaden kunde förmodas komma att fortbestå även under det nya budgetåret, ansåge kommissionen följaktligen, att det ur hjälpverksamhetens synpunkt icke skulle innebära någon risk, att det anslag, som Kungl. Maj:t ämnade begära av riksdagen, bestämdes till allenast 2,800,000 kronor, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit i statsverkspropositionen. Även med en dylik reduktion av anslagssumman skulle kommissionen få tillräckliga medel i sin hand för att kunna möta oförutsedda förhållanden och bestrida sådana utgifter, för vilka en särskild medelsreserv erfordrades. Denna medelsreserv hade kommissionen emellertid nu beräknat till 1,765,000 kronor i stället för till 1,500,000 kronor i den tidigare framställningen. Detta hade föranletts bland annat därav, att besparingen å innevarande budgetårs kostnader till stor del betingats av förhållanden (konflikten vid Ulricehamnsbanan och denna vinters ovanligt rikliga snöfall), som icke med säkerhet kunde förutsättas komma att göra sig gällande även under nästa budgetår.

Slutligen har kommissionen hänvisat till en tablå, innefattande kommissionens förslag till finansplan för budgetåret 1929/1930. Denna finansplan är — om man däri inför det belopp, som är avsett att disponeras från de s. k. färdigställningsanslagen — av följande utseende.

Inkomster.

Beräknad besparing $\frac{1}{7}$ 1929 å hittills beviljade anslag	kronor 3,215,000
Från färdigställningsanslagen	» 500,000
Nyanvisning	» 2,800,000
	Summa kronor 6,515,000

Utgifter.

Beräknade utgifter	kronor 4,750,000
Medelsreserv	» 1,765,000
	Summa kronor 6,515,000

Under hänvisning till vad sålunda i skilda hänseenden anförts har kommissionen i skrivelsen den 18 februari 1929 slutligen hemställt, att för nästa budgetår måtte beviljas ett anslag till arbetslöshetens bekämpande å 2,800,000 kronor.

Redan i detta sammanhang ber jag att få lämna en något fullständigare redogörelse för frågan om användande för nyssnämnda ändamål av visst belopp av färdigställningsanslagen. I den särskilda skrivelse av den 23 november 1928, vari förslaget därom framlagts, har kommissionen erinrat om att Kungl. Maj:t genom kungörelser av den 23 maj och den 20 juni 1924

*Förslag
om anlitande
av medel från
färdig-
ställnings-
anslagen.*

(nr 176 och 317) lämnat föreskrift om att väghållningsdistrikt, kommuner eller annan, som träffat avtal med Norrlands eller Södra Sveriges statsarbeten om utförande genom statsarbetenas försorg av vissa företag, vilka sedermera nedlagts i ofullbordat skick, kunde under de i kungörelserna angivna villkoren och bestämmelserna till företagens färdigställande tillerkännas statsbidrag av de av 1924 års riksdag för ändamålet anvisade medlen om sammanlagt 3,100,000 kronor. I kungörelserna hade Kungl. Maj:t förbehållit sig att själv fördela medlen, sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen yttrat sig i ärendet. Anslag finge icke utgå, såvida sökande icke visade, att uppgörelse träffats med statsarbetena rörande samtliga mellanhavanden. Kommissionen har vidare erinrat, att de för ändamålet anvisade medlen av riksdagen avdelats från det av 1922 års riksdag beviljade reservationsanslaget till arbetslöshetens bekämpande.

Till motivering för sitt förslag om inskränkning av giltighetstiden för dessa bestämmelser samt om behållningens överförande till det allmänna arbetslöshetsanslaget har kommissionen anfört följande.

Den tid, som förflutit sedan nyssnämnda kungörelsens utfärdande, eller cirka 4½ år, syntes hava varit tillräcklig för de ifrågavarande uppdragsgivarna att inkomma med framställningar om färdigställningsanslag. I kungörelserna hade emellertid icke angivits någon tidpunkt, då desamma skulle upphöra att gälla. Anledningen härtill syntes hava varit, att ansökningarna om anslag för samtliga ofullbordade företag förväntades skola inkomma inom kort tid. Då de anvisade medlen icke syntes under obestämd tid böra disponeras för ifrågavarande ändamål, finge arbetslöshetskommissionen föreslå, att kungörelsernas giltighetstid, i vad de avsåge rätt att erhålla ansökan om färdigställningsanslag upptagen till prövning, begränsades, förslagsvis till den 1 januari 1930. Vid denna tidpunkt ej disponerade medel borde återföras till arbetslöshetsanslaget. Vissa arbeten, som beräknades komma i åtnjutande av färdigställningsanslag, slutfördes i arbetslöshetskommissionens egen regi, enär arbetslöshetens omfattning och praktiska hänsyn påfordrade en dylik anordning. Medel i motsvarande omfattning stode nu kvar under färdigställningsanslaget. Om dessa arbeten icke uppförts för erhållande av anslag, vilket dock gjordes för att under alla förhållanden säkerställa deras fullföljande, skulle givetvis medlen kvarstått under reservationsanslaget för arbetslöshetens bekämpande.

I yttrande över denna framställning har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* anfört, att kommissionens framställning om begränsning i tiden för framställande av anspråk på bidrag från anslaget syntes berättigad liksom ock kommissionens hemställan att efter den tidpunkt, till vilken kravens framställande skulle begränsas och vilken syntes väg- och vattenbyggnadsstyrelsen väl avvägd, återstående medel skulle återföras till anslaget för arbetslöshetens bekämpande. Måhända kunde dock redan nu ett avrundat belopp överföras till sistnämnda anslag. Till utredning rörande möjligheten härav har styrelsen framlagt vissa siffror, av vilka framgår, att till disposition stode sammanlagt 668,027 kronor 10 öre jämte eventuellt vissa mindre besparingar vid godkännande av en del ännu icke reglerade företag. Från denna summa avginge ännu oreglerade anspråk på färdigställningsanslag till belopp av 62,000 kronor. Den beräknade återstoden — utan hänsyn tagen till even-

tuella anspråk på ytterligare tilläggsbidrag — skulle alltså utgöra minst 606,027 kronor 10 öre. Av detta belopp ansåge styrelsen 500,000 kronor redan nu kunna överföras till anslaget för arbetslöshetens bekämpande, var, efter återstoden kunde överföras, sedan samtliga arbeten blivit färdigställda.

Statskontoret har i yttrande över samma framställning förklarat sig anse, att intet vore att erinra mot bifall till förslaget om begränsning av den tid, inom vilken ansökningar om ifrågavarande statsbidrag skola ingivas.

Beträffande kommissionens förslag att för ändamålet icke erforderliga medel skulle återföras till anslaget för arbetslöshetens bekämpande har statskontoret anfört följande.

Vid det förhållande, att riksdagen enligt sina skrivelser år 1924 (nr 128 och 294) medgivit, att 1922 års anslag för bekämpande av arbetslösheten finge användas *intill* vissa för de särskilda statsarbetena angivna belopp, funnes enligt statskontorets mening icke något hinder för att ifrågavarande medel disponerades för de övriga ändamål, vilka skulle tillgodoses från 1922 års anslag. Då emellertid berörda medel inginge i de å sistnämnda anslag balanserade reservationerna, torde ifrågavarande förslag av kommissionen icke behöva påkalla annan åtgärd, än att Kungl. Maj:t förklarade, att det för statsbidrag till färdigställningsarbeten icke erforderliga beloppet å 500,000 kronor finge användas för de övriga ändamål, för vilka 1922 års anslag beviljats.

Innan jag övergår till att behandla frågan om det för nästa år erforderliga anslagsbeloppet, ber jag att något få uppehålla mig vid vissa speciella punkter av det aktuella arbetslöshetsproblemet.

Därvid vill jag först erinra om vad jag i statsverkspropositionen yttrade beträffande 1926 års arbetslöshets-sakkunnigas betänkande och frågan om dess upptagande till behandling. För detta yttrande har i det föregående redogjorts. Till vad jag sålunda anfört vill jag nu endast tillägga, att en granskning av de inkomna yttrandena över nämnda betänkande ger vid handen, att desamma i alldeles övervägande grad gå i helt avstyrkande riktning. Av alla myndigheter och sammanslutningar, som hörts över förslaget, är det sålunda endast landsorganisationen, som oreserverat tillstyrkt införande av arbetslöshetsförsäkring. Därjämte har arbetslöshetskommissionen i princip tillstyrkt dylik försäkring men ansett en överarbetning av sakkunnigförslaget vara erforderlig, varjämte tillstyrkande yttrande avgivits av Svenska stadsförbundets styrelse, inom vilken emellertid fyra av de nio ledamöterna anmält avvikande mening. Rent avstyrkande utlåtanden hava avgivits av kommerskollegium, försäkringsinspektionen, domänstyrelsen, järnvägsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, vattenfallsstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt av aderton länsstyrelser ävensom slutligen av Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund. Mer eller mindre starka betänkligheter mot införandet av försäkring hava därjämte anförts av statskontoret samt sex länsstyrelser. Uttalanden av den innebörd, att i varje fall den pågående utredningen rörande arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande borde avvaktas, innan ståndpunkt toges till frågan om försäkring, hava gjorts av arbetslöshetskommissionen, pensions-

Vissa speciella punkter av arbetslöshetsproblemet.

1926 års arbetslöshets-sakkunnigas betänkande.

styrelsen, statskontoret, domänstyrelsen samt fjorton länsstyrelser. Bland de myndigheter och sammanslutningar, som uttalat sig i frågan om valet mellan obligatorisk eller frivillig försäkring, äro meningarna mycket delade. Företräde åt den obligatoriska försäkringen gives sålunda av arbetslöshetskommissionen, fem länsstyrelser och Svenska stadsförbundet, medan den frivilliga försäkringen föredrages av statskontoret, fyra länsstyrelser och, som det vill synas, av landsorganisationen.

I detta sammanhang må också erinras, att innevarande års riksdag redan haft tillfälle att i visst sammanhang taga under övervägande frågan om arbetslöshetsförsäkring. I likalydande motioner, väckta inom båda kamrarna, hade nämligen yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte för 1930 års riksdag framlägga förslag till ordnandet av en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. I motionerna hade tillika förklarats, att därest det skulle visa sig omöjligt att i riksdagen skapa en majoritet för obligatorisk försäkring men däremot möjligt att erhålla majoritet för det frivilliga systemet, motionärerna ville förorda ett system med statsbidrag till dylik försäkring. Enligt motionerna borde vidare de sakkunnigas förslag utvidgas att omfatta även lantarbetare, skogs- och flottningsarbetare samt butiksbiträden och kontorister jämte deras vederlikar. I utlåtande (nr 9) över dessa motioner anförde andra lagutskottet bland annat, att redan med hänsyn till det läge, vari frågan om arbetslöshetens bekämpande befunne sig, utskottet icke ansåge det lämpligt att taga ståndpunkt till nämnda förslag. Då utskottet icke kunde förorda viss lösning av frågan, föreläge icke anledning att utan angivande av sättet för en sådan lösning föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag i ämnet till nästa års riksdag. Utskottet hyste den uppfattningen, att Kungl. Maj:t med den skyndsamhet, som förhållandena medgäve, komme att utan särskild framställning från riksdagen framlägga förslag till lösning av den betydelsefulla frågan. Utskottet avstyrkte alltså bifall till motionerna. Vid utlåtandet var fogad reservation av sex ledamöter, vilka hemställde om skrivelse med förslag till ordnande av arbetslöshetsförsäkring, vare sig obligatorisk eller frivillig. Utskottets uppfattning gillades emellertid av riksdagen.

Vad sålunda förekommit visar oförtydligt, att frågan kräver ett fortsatt ingående övervägande ur skilda synpunkter. Därvid böra prövas olika vägar för avhjälpan av de med arbetslösheten sammanhängande missförhållandena, vilken prövning bör ske med beaktande av den särskilda erfarenhet, som vunnits i vårt land. Redan nu synes det emellertid kunna anses ådagalagt, att enbart en arbetslöshetsförsäkring enligt föreslagna grunder endast i begränsad omfattning skulle bringa hjälp vid en arbetslöshet av den art och omfattning, som man under de senaste åren haft att kämpa med och vars yttringar man sökt motverka bland annat genom arbetslöshetskommissionens verksamhet.

Ett av de med formerna för den nuvarande verksamheten till arbetslöshetens bekämpande förenade spørsmål, som länge varit under diskussion och som under den senaste tiden fått ökad aktualitet, är det som avser arten och beskaffenheten av de arbeten, som böra tillgripas såsom s. k. nödhjälps-

arbeten, d. v. s. såsom av det allmänna anordnade arbeten för arbetslösa. därvid jag i detta sammanhang närmast uppehåller mig vid sådana arbeten, som anordnas av *statens* organ.

Rörande principerna för utväljande av dylika arbeten uttalade sakkunniga, tillkallade inom socialdepartementet år 1924, i ett den 24 juli 1925 avgivet betänkande, att sådana arbeten borde komma stat, kommun eller allmän institution till godo, att de borde vara ekonomiskt berättigade men dock ej av den art, att de inom den närmaste framtiden kunde väntas komma till utförande på den allmänna marknaden samt att de borde kunna verkställas vintertid samt upptagas, nedläggas, utvidgas och inskränkas i mån av växlingar i arbetslöshetens omfattning. I samma riktning hava 1926 års arbetslöshetssakkunniga uttalat sig i sitt betänkande. Dessa regler torde också kunna sägas hava vunnit allmän anslutning. Det aktuella spørsmålet gäller närmast deras tillämpning i två skilda hänseenden, nämligen dels beträffande avgränsningen mot arbeten, som äro av natur att böra utföras i den allmänna marknaden, dels i fråga om den erforderliga graden av ekonomiskt berättigande. Till belysande av frågan i vad mån dessa — i viss mån motsatta — synpunkter vunnit beaktande i praktiken torde jag få lämna en kortfattad redogörelse för hithörande förhållanden.

De arbeten, som huvudsakligen kommit till användning såsom statliga nödhjulsarbeten, äro dels skogsarbeten och dels vägarbeten. Av dessa hava skogsarbetena — därvid här avses samtliga arbeten, som väsentligen kommit skogsbruket till godo — utgjort huvudparten. Då dylika arbeten befunnits kunna bliva gagneliga för skogsskötseln och ansetts böra i betydande omfattning utföras i allmänna skogar, har domänverket från år 1925 i stor omfattning ställt skogar under verkets förvaltning till förfogande för anordnandet av nödhjulsarbeten. Alltsedan dess hava skogsarbetena upptagit ungefär två tredjedelar av statens totala kostnader för statliga nödhjulsarbeten.

Det har ankommit på domänstyrelsen att utvälja och i samråd med arbetslöshetskommissionen planlägga lämpliga arbeten, därvid i regel anlitas företag, med vilkas utförande under vanliga förhållanden torde hava fått anstå rätt många år framåt. Vid behandlingen av frågor rörande nödhjulsarbeten har utbildat sig en viss praxis av huvudsakligen följande innebörd. Före upptagandet av ett dylikt arbete å allmän skog har i regel förslag om arbetet ingivits till domänstyrelsen av vederbörande jägmästare. Ärligen har också styrelsen vid lämpliga tidpunkter genom cirkulärskrivelser inhämtat förslag från jägmästarna rörande nödhjulsarbeten. Då styrelsen, sedan vederbörande överjägmästare yttrat sig, funnit ifrågasvarande arbete lämpligt som nödhjulsarbete, har styrelsen därom underrättat arbetslöshetskommissionen, vilken sedan haft att fatta beslut om arbetets upptagande. Där arbete av kommissionen befunnits lämpligt, har kommissionen sedermera trätt i förbindelse med jägmästaren för att efter samråd med denne på grundval av vissa för samtliga arbeten av ifrågasvarande slag fastställda bestämmelser upprätta förslag till avtal om arbetet, vilket avtalsförslag sedan för godkännande underställts domänstyrelsens prövning. Jägmästaren har i allmänhet haft att vidtaga de tekniska anordningarna för arbetet, och de erforderliga arbetsplanerna hava upprättats genom skogsstatspersonalens försorg. Alla arbeten hava utförts i arbetslöshetskommissionens regi, vilket inneburet, att domänstyrelsen överlämnat arbetets le-

dande och bedrivande åt kommissionen. För utförda arbeten har jägmästaren fungerat som kontrollant.

De nyss angivna *allmänna bestämmelserna för avtal* rörande nödhjulsarbeten innehålla beträffande domänverkets prestationsskyldighet, att domänfonden respektive kyrkofonden har att under den tid nödhjulsarbetet pågår på en plats bekosta hälften av avlöningen åt arbetsledningen samt kostnadsfritt tillhandahålla såväl nödiga bostäder åt arbetare och befäl som virke och direkt för arbetet erforderliga körslor. Därjämte tillhandahåller domänverket i samband med arbetet nödiga materialier och förbrukningsartiklar. Mot ersättning ombesörjer domänverket jämväl för kommissionens räkning körslor för transport av arbetare samt förläggningsinventarier m. m. Under de sista åren har domänstyrelsen per budgetår anvisat högst 550,000 kronor till bestridande av de jämlikt nu återgivna bestämmelser styrelsen åliggande kostnaderna. Skulle kommissionen av någon anledning finna det behöfligt och ändamålsenligt att över denna gräns utsträcka sitt åtagande, något som stundom förekommit, och finnes tillgång på lämpliga arbeten, ankommer det på kommissionen att själv bestrida *hela* kostnaden därför.

Domänfondens och kyrkofondens sammanlagda kostnader för nödhjulsarbeten uppgingo intill den 1 juli 1928 till omkring 2 $\frac{1}{4}$ miljoner kronor. Intill samma dag hade efter approximativ beräkning utförts följande nödhjulsarbeten inom de av domänstyrelsen förvaltade allmänna skogarna.

1. Vägarbeten:			
a)	2.0—2.5 meters bredd	57 km.	
	2.6—3.5 » »	153 »	
	3.6— » »	410 »	620 km.
b)	Mindre vägjusteringar		30 »
2.	Spårvägsanläggningar		44 »
3.	Skogsdikningar	6,500 hektar (omkring 140 mil diken)	
4.	Akerbruksdikningar		275 hektar
5.	Gallringar, röjningar och skogsodlingar		1,000 »
6. Dessutom hava, bland annat, utförts:			
	broanläggningar		13 st.
	dambyggnader, flottleder, flottrännor m. m.		7 »
	lastkajer, lastplatser, upplagsplatser, brädgårdsplaner och sågplaner		46 »
	ävensom viadukter, husbyggnader, telefonanläggningar, vattenledningsanläggningar, spårvägsunderhåll m. m.		

Läggas härtill de skogliga nödhjulsarbeten, som utförts, bland annat, inom till skogssällskapet anslutna allmänningsskogar samt genom vissa skogsvårdsstyrelsers förmedling, torde den totala arealen av i regel godartade, men förut likväl i huvudsak improduktiva marker, som genom dikning eller skogsodling avsevärt förbättrats ur skogsproduktionens synpunkt, kunna uppskattas till omkring 26,000 hektar.

I det av *domänstyrelsen* avgivna yttrandet över arbetslöshetsakkunnigas betänkande — ur vilket yttrande den nu återgivna sammanställningen är hämtad — anfördes vidare, att det dittills icke varit förenat med svårigheter att tillhandahålla arbeten av sådan art, att varje arbetslös med normal arbetsförmåga kunnat hänvisas till desamma. Givetvis hade det emellertid med hänsyn endast till totalkostnaderna för de utförda arbetena varit lämpligt, om dessa i större utsträckning fått utföras under den blidare årstiden. Tillhandahållandet av vinterarbeten, vilket med hänsyn till nöd-

hjälparbetenas syfte varit nödvändigt, hade dock kunnat ske. De utförda arbetena hade varit nyttiga för de allmänna skogarna samt av den art, att deras utförande framträtt som ett önskemål. Styrelsen ansåge, att det efter dittillsvarande grunder vid val av nödhjälp arbete skulle tills vidare vara möjligt att å allmänna skogar anordna dylika arbeten, särskilt väg- och dikningsarbeten, i ungefär samma utsträckning som för närvarande. Det syntes nämligen kunna beräknas, att ännu betydande och för reservarbeten lämpliga arbeten för anläggning av vägar, upplagsplatser m. m. återstode inom allmänna skogar, särskilt i Svea- och Götaland.

Domänstyrelsens ifrågakvarande yttrande avslutas med följande uttalande:

Med hänsyn till frågan om arbetskraftens sysselsättande måste det över huvud taget vara av vikt, att de råvarutillgångar, varå bland annat våra främsta industrier äro grundade, kunna stegras och i allt större grad bidra till arbetstillgången. Skogsbruket utgör en värdefull arbetsreserv vid tider av arbetslöshet, samtidigt som frånvaron av eller bristen på skog inom vissa trakter medför svårigheter för befolkningen att finna sysselsättning vintertid. Samtidigt som över huvud taget betingelserna för en god skogsvård i skogar med tillfredsställande bestockning ökas, kommer även mera arbetskraft att tagas i anspråk. Väg arbete och skogsdikning, röjning och andra dylika grundförbättrande åtgärder, utförda till skogsbrukets bätnad, synas härvid vara viktiga uppbyggnadsåtgärder, lämpliga jämväl såsom reservarbeten. Detta gäller, enligt styrelsens mening, dylika arbetsföretag icke blott å allmänna skogar utan under vissa förhållanden även å enskilda skogar. Väg arbeten ävensom vissa dikningsföretag kunna nämligen ofta utgöra gemensamhetsintressen för ett flertal jordägare, därvid ej sällan statens medverkan blir nödvändig för arbetets utförande. För arbetskraftens sysselsättande representera dessa arbeten ett värdefullt tillskott.

I anledning av vissa anmärkningar av 1928 års statsrevisorer beträffande nödhjälp arbetena har *domänstyrelsen i yttrande den 7 januari 1929* vidare uttalat sig rörande nödhjälp arbetenas ekonomiska beskaffenhet.

Därvid har framhållits, att med hänsyn till arbetenas natur desamma huvudsakligen kommit att bedrivas vintertid och följaktligen under otjänlig årstid med för arbetena stundom mycket ogynnsamma klimatiska förhållanden. Arbetena hade varit underkastade ständiga rubbningar genom förändring av arbetsstyrkans storlek, upprepade utbyten av arbetskraft m. m. De hade dessutom i många fall krävt uppförande av baracker av en typ, som dragit rätt väsentliga kostnader. Det syntes uppenbart, att nämnda förhållanden ävensom de mången gång låga arbetsprestationerna vid nödhjälp arbeten av icke yrkesvana arbetare ställt nödhjälp arbetena i en särklass och föranlett, att de måste bliva förenade med större kostnader än arbeten, för vilkas anordnande normala betingelser föreläge. Vad särskilt anginge väg arbeten finge nyttan därav på närmare anförda skäl icke ensidigt bedömas med hänsyn blott till den ökade virkesavkastning, som de kunde medföra. Jämväl i detta yttrande har styrelsen bekräftat, att de arbeten, som utförts i arbetslöshetskommissionens regi å allmänna skogar, i stort sett, om man i anslutning till skogsbrukets natur säge saken på lång sikt, vore för skogarna till god nytta.

Jämväl *arbetslöshetskommissionen* har yttrat sig över statsrevisorernas nyss avsedda anmärkningar. Ur kommissionens yttrande må i detta sammanhang anföras följande.

Kommissionen hade rent principiellt ansett det berättigat att förlägga

statliga nödhjälpsarbeten till de allmänna skogarna. Därigenom komme de av riksdagen anvisade medlen för arbetslöshetens bekämpande ett statsändamål till godo, om vars nytta och stora betydelse för framtiden alla syntes vara ense. Vad anginge kostnaderna för de bedrivna arbetena vore att märka, att kommissionen givetvis icke kunde utvälja de arbetare, som hänvisades till nödhjälpsarbetena. Detta urval skedde i kommunerna efter behovsprincipen och ej ur synpunkten av särskild individuell lämplighet för visst arbete. Detta förhållande jämte den ständiga omsättningen på arbetsplatserna försvårade i väsentlig grad uppnåendet av ett ekonomiskt tillfredsställande resultat. Med nödhjälpsarbetena vore för övrigt förenade vissa extra kostnader såsom för arbetarnas resor, bostäder och utgifter på den sociala omvårdnadens konto, t. ex. ortstillägg, sjukhjälp och dylikt. Dessa extra kostnader hade alltid varit kända och alltså tagits i beräkning, då statsmakterna fasthållit vid den s. k. arbetslinjen. Man torde därvid hava ansett, att de därigenom oundvikliga kostnadsstegringarna vid de statliga nödhjälpsarbetena väl kompensades av dessa arbetens sociala betydelse för hjälpverksamheten. Dessutom borde beaktas de värden, som genom dessa arbeten tillfördes landet.

Vad sedan angår de s. k. *statskommunala arbetena* gäller enligt 1922 års kungörelse, att kommun, som ämnar anordna dylikt arbete, har att, innan verksamheten begynnes, inhämta arbetslöshetskommissionens medgivande därtill samt hos kommissionen göra ansökan om statsbidrag. Vid kommunens framställning skall fogas fullständig redogörelse rörande företaget ävensom, bland annat, vederbörande arbetslöshetskommittés yttrande rörande företagets ändamålsenlighet och betydelse för arbetslöshetens bekämpande. Vid prövningen av fråga om statsbidrag har arbetslöshetskommissionen att taga hänsyn bland annat till företagets lämplighet såsom medel för arbetslöshetens bekämpande, varjämte gäller den regeln, att statsbidrag ej må beviljas, med mindre företagets anordnande prövas i hög grad påkallat för arbetslöshetens ändamålsenliga bekämpande. Vid tillämpningen av dessa regler plägar arbetslöshetskommissionen fordra intyg från vederbörande kommunala myndighet, att ifrågavarande arbete, så vitt det kan bedömas, icke skulle under de närmast följande tre åren hava kommit till utförande i den fria marknaden eller såsom vanligt kommunalt arbete.

De av de statskommunala arbetena, som dragit de största kostnaderna, hava varit sådana, vilka kunna betraktas som ur kommunal synpunkt särskilt produktiva, nämligen vatten- och avloppsarbeten samt väg- och gatuarbeten. Närmast i ordningen hava kommit idrottsanläggningar. Dessutom hava i mindre utsträckning förekommit makadamslagning, strandskoningsarbeten, arbeten med begravningsplatser och parker samt planeringar m. m. Statens andel av arbetskostnaderna, d. v. s. av avlöningen till nödhjälpsarbetare, uppgick under åren 1925—1928 till sammanlagt omkring 1.2 miljoner kronor, och kommunernas andel under samma tid utgjorde 3.5 miljoner kronor.

I detta sammanhang må även något erinras om den speciella hjälpform, som består i anordnandet av *kurser för yrkesutbildning*. Anordnandet av dylika kurser ankommer på vederbörande kommuner. Ansökan om stats-

bidrag skall ingivas till arbetslöshetskommissionen, åtföljd dels av plan utvisande undervisningstiden, ämnen och timfördelning, beräknade löner för ledare och lärare samt uppgift om för vilken eller vilka kategorier av arbetslösa kurserna äro avsedda. Statsbidrag utgår till kostnaden för avlöning åt ledare och lärare, medan övriga utgifter skola bestridas av kommunala eller enskilda medel. Enligt lämnade anvisningar bör at minderåriga arbetslösa meddelas huvudsakligen teoretisk utbildning, under det att de äldre böra erhålla mera praktisk handledning, ägnad att möjliggöra direkt övergång till förvärvsarbete. Till kursverksamheten hava hitintills från arbetslöshetsanslaget anvisats medel till sammanlagt belopp av 375.000 kronor, vilket utslutande använts till ledar- och lärarlöner; dessutom hava stundom från samma anslag utbetalats understöd till arbetslösa kursdeltagare. Kostnaden för statsbidrag till anordnandet av kurser utgjorde under år 1928 omkring 24,000 kronor. Nämnade år förekommo dylika kurser huvudsakligen i en del kommuner i Norrbotten samt i Göteborg.

En annan fråga av största betydelse för bedömande av den pågående hjälpverksamheten är den, som rör nödhjälpsarbetarklientelet sammansättning. Vad då först angår arbetslöshetsklientelet beskaffenhet överhuvud, har spörsmålet därom numera erhållit ökad belysning, särskilt genom resultaten av den i maj 1927 företagna arbetslöshetsräkningen, vilka resultat framlagts i en av socialstyrelsen utgiven publikation. I denna redogöres för hurusom man vid de i samband med arbetslöshetsräkningen bedrivna lokalundersökningarna sökte inhämta sådana uppgifter om arbetslöshetsklientelet beskaffenhet, som kunde läggas till grund för vissa omdömen om *den lediga arbetskraftens kvalitet*. Vid den fördelning av de arbetslösa på olika grupper, som därvid verkställdes i samråd med de lokala arbetslöshets- och fattigvårdsmyndigheterna jämte andra hjälporgan, togs i första hand i betraktande de arbetslösas yrkesduglighet och arbetsförmåga, men därjämte fästes även vikt vid deras anpassningsförmåga och arbetsvillighet samt övriga kända personliga förutsättningar, respektive hinder för dem i konkurrensen om arbetstillfällena. Av ekonomiska och andra skäl begränsades dessa intensivundersökningar till ett i stort sett representativt urval av arbetslöshetsklientelet i de tre största städerna samt ett antal medelstora och mindre städer ävensom vissa jordbruks- och bergslagskommuner. Uppdelningen av de av dessa lokalundersökningar berörda arbetslösa skedde på fyra olika kvalitetsgrader (fullgod, medelmåttig, dålig och nästan oanvändbar arbetskraft), varvid dock den ungdom, som aldrig lyckats få fast fot i något yrke, icke kunde hänföras till någon dylik grupp såsom varande relativt oprövad på marknaden.

Resultatet av de på denna väg inhämtade uppgifterna gav vid handen, att den fullgoda och mera konkurrensdugliga arbetskraften utgjorde procentuellt större del av de arbetslösa i mindre orter än i större. Medan sålunda endast en fjärdedel av storstadsklientelet med säkerhet kunde hänföras till den bästa gruppen, omfattade denna i övriga städer närmare hälften och å landsbygden mer än hälften av de arbetslösa; i Bergslagen, där arbets-

Arbetslöshets-
klientelet i
allmänhet.

lösheten berörde nästan all arbetskraft på vissa orter, kunde till följd härav över fyra femtedelar räknas till den bästa gruppen. Det visade sig således, att vid tiden för räkningen arbetslösheten framför allt i storstäderna till övervägande del var en fråga om arbetskraftens kvalitet samt dess arbets- och konkurrensförmåga, där de individuella orsakerna till arbetslösheten i åtskilliga fall voro tydligt framträdande. Såsom dålig eller nästan oanvändbar arbetskraft ansågs i storstäderna ungefär en tredjedel av de arbetslösa kunna betecknas, därav ett avsevärt antal fall på grund av kroppsliga svagheter eller lyten samt psykiska sjukdomssymptom. Motsvarande siffra uppgick på landsbygden högst till omkring en tiondel. Enligt en annan uppdelning skulle den del av den arbetslösa arbetskraften, som under normala förhållanden syntes hava kunnat räkna på i stort sett tillfredsställande tillgång på arbete, utgöra lägst 40 % — i de tre storstäderna — och högst 90 %, nämligen i Bergslagen.

En mera detaljerad sammanställning av nu berörda uppgifter återfinnes på sid. 142 i nyssnämnda publikation.

Vad angår *åldersfördelningen* bland de arbetslösa framgick av räkningen, att cirka 6 % av de anmälda arbetslösa överskridit 60-årsgränsen och sålunda redan på grund av sin ålder måste anses svårplacerade på arbetsmarknaden. Å andra sidan befunnos ej mindre än 20 % av de arbetslösa tillhöra åldersklasserna 14 till 20 år. Beträffande denna höga procentsiffra anmärkes, att inemot en tredjedel av de arbetslösa i anförda åldrar varit att hänföra till jordbruk, skogshushållning och sågverksindustri huvudsakligen i Norrland, där arbetslösheten i dessa yrken väsentligen är av säsongkaraktär. Många av dessa unga bodde även hos föräldrar, som brukade jordbruksfastighet. Å andra sidan hade likaledes omkring en tredjedel av de ungdomsarbetslösa ännu aldrig lyckats få anställning i något yrke. Problemet om ungdomsarbetslösheten syntes hava proportionsvis större räckvidd i landskommunerna och speciellt i industriorterna på landsbygden än i städerna. Om man däremot utsträckte åldersgränsen till och med 25 år, bleve resultatet, att en tredjedel av storstadsklientelet tillhörde ungdomsgruppen.

En fördelning av de arbetslösa efter *arbetslöshetstidens längd* har givit vid handen, att endast 20 à 25 % av de arbetslösa skulle hava varit arbetslösa kortare tid än 3 månader; för omkring 40 % skulle arbetslöshetstiden hava varit mellan 3 månader och ett år och för återstoden eller 35 à 40 % skulle den hava utsträckts över ett år.

Nödhjälps-
arbetar-
klientelet.

Beträffande de arbetslösa, som äro omhändertagna vid offentliga nödhjälpsarbeten, torde en uppdelning av klientelet kunna göras ur synpunkten av dess användbarhet för dylika arbeten. Man kan därutinnan först skilja mellan fullgod och mindre lämplig arbetskraft. Med fullgod arbetskraft avses då sådana arbetare, som göra fullt dagsverke *i det arbete, vari de användas av kommissionen*, de må sedan tidigare hava varit grovarbetare eller haft ett annat yrke. Inom denna grupp bör skiljas mellan sådana arbetare, som under tider av normal tillgång på arbete kunnat beräkna att vara sysselsatta i stort sett året runt, och s. k. säsongarbetare, till vilka här i motsats därtill räknas sådana arbetare, vilka även under normala tider regelbundet voro

arbetslösa viss del av året men som nu under dessa mellantider anmäla sig såsom arbetslösa. Till förekommande av missförstånd må emellertid redan här inskjutas, att dylika typiska säsongarbetare endast i undantagsfall torde komma i åtnjutande av nödhjälpsarbete. — Inom den andra huvudgruppen, den mindre lämpliga arbetskraften, d. v. s. sådana arbetare, som icke kunna göra fullt skäl för sig i nödhjälpsarbetet, kunna i sin tur flera typer särskiljas. Först äro att märka tidigare special- eller finarbetare, som varit fullgoda i sitt gamla yrke men där icke fått behålla sin plats på grund av inskränkning eller omläggning av driften och som icke lämpa sig för grovarbetet. En annan grupp innefattar sådana speciellt yrkesutbildade arbetare, vilka även i normala tider på grund av uppnädd hög ålder sannolikt skulle hava blivit avskedade till förmån för yngre arbetskraft men som nu anlita nödhjälpsarbetena och där givetvis icke kunna utföra full prestation. En tredje avdelning bland den mindre lämpliga arbetskraften innesluter slutligen de i *egentlig* mening mindervärdiga, vare sig denna deras egenskap beror på fysiska hinder eller kommer av psykiska grunder eller moraliska defekter. Under denna avdelning falla sådana personer, som hava sin egentliga plats under samhällets allmänna vård- och hjälpverksamhet, vare sig denna bort komma till uttryck såsom fattigvård eller i form av sjukvård av ena eller andra slaget. Av arbetslöshetsräkningens resultat synes framgå, att denna grupp är anmärkningsvärt talrik inom arbetslöshetsklientelet överhuvud.

I detta sammanhang må även erinras, att beträffande det klientel, som är föremål för det allmännas omsorger, vid olika tillfällen uttalats den uppfattningen, att fara föreläge för att det så småningom utbildade sig en grupp av permanenta understödstagare, vilka alltså så gott som fullständigt komme bort från den allmänna arbetsmarknaden. En intressant belysning av detta spörsmål har man erhållit genom vissa åtgärder, som av arbetslöshetskommissionen vidtogos under sommaren 1928. Av olika anledningar hemsändes nämligen då tvångsvis från nödhjälpsarbetena under månaderna maj—juli sammanlagt 1,743 personer. En undersökning har sedermera gjorts för att utröna, i vad mån dessa personer återvänt till det statliga nödhjälpsarbetet. Denna undersökning har givit vid handen, att intill den 26 januari 1929 632 av dessa personer återkommit till nödhjälpsarbetet. Det sålunda återkomna antalet utgör 36 % av de hemsända. En granskning av den tid, som förflutit mellan hemsändandet och återinträdandet i nödhjälpsarbetet, giver vid handen, att huvudparten återkommit inom tiden 3—5 månader efter hemsändandet. Före 3 månader hade något över 100 personer återkommit men, enligt vad som uppgivits, utgjordes dessa huvudsakligen av arbetslösa, hemmahörande i kommuner med särskilt besvärande arbetslöshet och vilka endast tillfälligt entledigats. En fördelning mellan städer och landsbygd giver vid handen, att av nödhjälpsarbetarna från städerna 42 % återkommit, medan motsvarande procenttal från landsbygden utgör 30 %. Ungefär samma relation som den genomsnittliga har visat sig gälla för orter, där mera utpräglad konjunkturarbetslöshet eller i övrigt säregna förhållanden

äro för handen, såsom i Norrbottens län samt Byske, Ljusnarsbergs och Ramsbergs socknar. Det är möjligt att, enär maximum för arbetsstyrkan icke plägar uppnås förrän omkring den 1 mars, siffran av de återkomna sedermera ökats något, ehuru icke väsentligt. Inom arbetslöshetskommissionen har man därför funnit den slutsatsen vara berättigad, att ungefär $\frac{1}{3}$ av de personer, vilka sommaren 1928 tvångsvis hemsändes från arbetsplatserna, återkommit dit. Detta skulle å andra sidan kunna anses visa, att det tvångsvis vidtagna hemsändandet lett till, att omkring $\frac{2}{3}$ av de hemsända nödhjälpsarbetarna lyckats skaffa sig åtminstone tillfällig försörjning på annat sätt.

Departements-
chefen.

Det lär vara oundvikligt, att med de arbeten, som genom statens försorg anordnas för sysselsättande av arbetslösa, alltid måste vara förenade vissa olägenheter. Ur arbetarnas synpunkt synas arbetena ofta otillfredsställande, därför att de på grund av sin beskaffenhet för det mesta måste bedrivas långt från arbetarnas hemorter, varav bland annat följer, att arbetarna lätt känna sig förlora kontakten med den allmänna arbetsmarknaden i hemorten och möjligheterna att där erhålla anställning. För vissa arbetargrupper innebära dessa till grovarbete hänförliga sysslor också, att arbetarna löpa fara att förlora skickligheten i sitt egentliga yrke. Slutligen är förtjänsten låg, detta till följd av de allmänna reglerna för arbetslönernas bestämmande och på grund av arbetarnas oftast bristande vana vid de förekommande arbetena. Ur det allmännas synpunkt åter kan med fog anmärkas, att nödhjälpsarbetena vid den tidpunkt, då de komma till utförande, icke äro nödvändiga eller ekonomiskt berättigade; skulle motsatsen vara fallet, kunde den anmärkningen — som ändock ofta framkommit från arbetarhåll — med skäl framställas, att de bort utföras med anlitan av den allmänna arbetsmarknaden. Likväl ligger det i nödhjälpsarbetenas natur, att de stundom bliva än mera ekonomiska än om de utförts i öppna arbetsmarknaden, detta beroende dels på att de till större delen måste bedrivas vintertid, dels på att de utföras av ovana eller eljest mindre lämpliga arbetare, vilka trots därav följande svaga arbetsprestationer måste tillerkännas en icke alltför låg avlöning, dels ock på att arbetena belastas med vissa s. k. sociala utgifter av förut angiven beskaffenhet.

Det ligger i sakens natur, att de s. k. nödhjälpsarbetena, med ett annat namn kallade *reservarbeten*, innefatta en nödfallsutväg och att det därför är i hög grad önskvärt, att *nödhjälpsarbetarnas övergång till den öppna arbetsmarknaden* på allt sätt främjas. Denna övergång underlättas givetvis i den mån nödhjälpsarbeten, vare sig de bedrivas av arbetslöshetskommissionen eller av enskilda kommuner, efter hand finna en naturlig ersättning i *arbeten utförda å den öppna arbetsmarknaden* och till denna marknads löner. Ett medel till sådan övergång skulle, såsom förut påpekats, vinnas bland annat genom de framlagda förslagen om höjda anslag till skogsförbättring och till nyodling samt betesförbättring å ofullständiga jordbruk, av vilka förslag det förra redan bifallits av riksdagen. Det kan nämligen förväntas, dels

att i viss utsträckning personer, som för närvarande måste taga sin tillflykt till nödhjälpsarbeten, komma att användas vid dylika arbeten, dels ock att lägenhetsägare m. fl., vilka haft sysselsättning i den allmänna arbetsmarknaden, bliva upptagna av odling och dikning a egna fastigheter och därigenom lämna rum för andra, som nu äro arbetslösa. I detta sammanhang må även erinras om de allt mera utvidgade vägarbeten, som pågå inom alla delar av vårt land.

Även om man sålunda efter hand kan begränsa nödhjälpsarbetena till förmån för motsvarande slags arbeten i den öppna marknaden, måste dock under tiden ett organ sådant som arbetslöshetskommissionen hava en viktig uppgift att fylla. Denna uppgift betingas jämväl av det hänvisningsförfarande till nödhjälpsarbete, som för närvarande tillämpas för provande av arbetslösas arbetsvilja och vilket under rådande förhållanden ännu synes behöva upprätthållas samt därvid ledas av ett centralt organ.

Jämsides med att man eftersträvar nödhjälpsarbetenas ersättande med motsvarande slags arbeten i den fria marknaden, böra ansträngningarna uppenbarligen inriktas på underlättande av att de arbetslösa återföras *till sitt tidigare yrke* eller eljest få möjlighet att skaffa sig en varaktig utkomst. Härutinnan möta, såsom av läget på vissa delar av arbetsmarknaden omedelbart framgår och erfarenheten även utvisat, betydande svårigheter. Detta beror icke blott på att nödhjälpsarbetarna, såsom nämnts, ej sällan förlora kontakten med sin hemort och arbetsmarknaden; den stämpel de lätt erhålla såsom »nödhjälpsarbetare» bidrager också såväl i arbetsgivarnas som i deras egna ögon till att försvåra vinnandet av fastare anställning. Svårigheterna i detta avseende förstärkas av att nödig utgallring av vissa minderverdiga element icke alltid skett. Den offentliga arbetsförmedlingen kan icke heller alltid lämna erforderlig hjälp till platsanskaffning. Enligt sakens natur böra arbetsförmedlingsorganen vid varje tillfälle lämna anvisning på bästa tillgängliga arbetskraft, och med nuvarande förhållanden inträffar det naturligt nog ofta, att nödhjälpsarbetare icke kunna hänföras dit. Icke heller lär det hava i någon större utsträckning förekommit, att nödhjälpsarbetare övergått till fritt lantarbete i den trakt, dit de hänvisats till nödhjälpsarbete. En dylik utveckling hade dock icke sällan varit önskvärd såsom en ringa motvikt mot tillströmningen av lantarbetare till industrien och städerna.

Det må emellertid erkännas, att under senare tid mycket gjorts till förbättring av möjligheterna för nödhjälpsarbetarna att få ny yrkesanställning. Såsom framgår av redogörelsen i det föregående, har såväl arbetslöshetskommissionen som den offentliga arbetsförmedlingen sin uppmärksamhet riktad på denna angelägenhet, och beaktansvärda åtgärder hava också vidtagits i sådant hänseende. Det vill dock synas, som om ytterligare ansträngningar från ömse sidor vore möjliga härutinnan, allt efter som ökad erfarenhet vinnes. Än mera skulle stå att vinna genom att arbetsgivarna intresserades för att direkt bland nödhjälpsarbetarna utsöka erforderlig och användbar arbetskraft. Ett par exempel, som förekommit under den senaste tiden, hava visat, att ett dylikt

förfaringssätt är möjligt till ömsesidig bättnad. Enligt vad jag erfarit hava nämligen i samråd med arbetsförmedlingen två stora Göteborgsföretag till arbetslöshetskommissionens arbetsplatser utsänt ombud, som där utvalt ett icke obetydligt antal arbetare, vilka sedan erhållit för dem passande stadigvarande anställning i vederbörande företag. Det är uppenbarligen mycket önskvärt, att alla dylika tillfällen utnyttjas. För sådant ändamål torde de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna böra i större utsträckning än hittills skett träda i förbindelse med lämpliga företag och med arbetslöshetskommissionen.

Då, i överensstämmelse med vad nu anförts, det enligt min mening icke kan undgås, att nödhjälpsarbeten eller reservarbeten måste genom arbetslöshetskommissionens försorg tills vidare bedrivas, återkommer jag till frågan om *det lämpliga urvalet och anordnandet av dylika arbeten*. Det är uppenbart, att situationen tidvis varit den, att så gott som alla nödhjälpsarbeten, som överhuvud erbjudit sig, måst tillgripas för att bereda arbete åt de tillströmmande stora skarorna av arbetslösa. Det har då givetvis icke kunnat undvikas, att bland anordnade arbeten förekommit sådana, som måhända icke varit fullt lämpliga eller som krävt relativt höga kostnader. I den mån nödhjälpsarbetena minskas tack vare arbetsmarknadens förbättring samt arbetarnas överförande till skogs- och vägarbeten o. d. i den öppna arbetsmarknaden, ökas möjligheten att omsorgsfullt välja mellan olika till nödhjälpsarbeten ifrågakommande arbeten. De grundsatser, som i detta hänseende fastslagits av 1924 års sakkunniga och för vilka jag i det föregående redogjort, böra tydligen därvid med noggrannhet tillämpas. Det är visserligen, såsom redan antytts, uppenbart, att man icke kan på nödhjälpsarbetena anlägga rent ekonomiska synpunkter. Vid jämförelse med arbeten, bedrivna på öppna marknaden, måste de av förut angivna orsaker alltid draga höga kostnader. Härtill kommer, att det ekonomiska utbytena av arbetena i allmänhet är svårt att bedöma: ofta ligger detsamma i en värdestegring, som måhända först långt fram i tiden kommer till synes.

Vad särskilt angår vägarbeten må anmärkas, att det redan i fråga om vanliga dylika arbeten understundom kan möta stora vanskligheter att bedöma, i vad mån de äro ekonomiskt berättigade. Detta gäller naturligtvis än mera beträffande sådana vägarbeten, som framför allt utföras genom arbetslöshetskommissionen, d. v. s. arbeten å vägar inom de stora statsskogarna. Dessa vägar tillfredsställa i regel icke något omedelbart trafikbehov utan äro i första hand avsedda att möjliggöra virkesframforsling vid avverkning i framtiden.

Vad sålunda anförts utesluter dock icke, att vid prövningen de arbeten utväljas, som visserligen äro av beskaffenhet att eljes icke vid ifrågavarande tidpunkt böra utföras å allmänna arbetsmarknaden men som ändock äro så förmånliga som möjligt. Ofta gäller det därvid blott att överväga, huruvida den ur ekonomiska synpunkter lämpliga tiden för utförande av de arbeten, mellan vilka valet står, är mera eller mindre närliggande. Särskilt i fråga om arbeten på statsskogarna torde det nämligen ej sällan vara så, att desamma alltid måst förr eller senare komma till utförande; det oekonomiska ligger

i sådana fall däri, att arbetet utföres redan nu. I berörda avseende är uppenbarligen ett nära samarbete mellan domänstyrelsen och arbetslöshetskommissionen av stor vikt. Ett sådant samarbete äger ju också rum.

Angeläget är naturligtvis vidare, att *varje särskilt arbete bedrivs på ett så rationellt och ekonomiskt sätt som möjligt*. Genom omsorgsfull planläggning, vidtagande i god tid av nödiga förberedelsearbeten samt så vitt möjligt lämpligt urval av arbetare från kommunernas sida torde därvidlag mycket kunna vinnas. Å andra sidan får man givetvis icke underlåta att inom ramen för gällande bestämmelser söka tillgodose arbetarnas krav på så goda arbetsförhållanden som möjligt. Det torde icke vara oberättigat att uttala, att arbetslöshetskommissionen strävat och i stort sett lyckats att lösa sin makt-påliggande uppgift i dessa hänseenden. Till stöd för detta omdöme, i vad det rör anordningarna vid nödhjälpsarbetena, må erinras, att under hösten 1928 ett antal riksdagsmän på inbjudan av kommissionen företog en resa för att studera förläggningarna på arbetslöshetskommissionens arbetsplatser. Av en redogörelse, som vissa av dessa riksdagsmän efter resans avslutande vid ett sammanträde med arbetslöshetskommissionen lämnade för sina intryck, framgick såsom deras uppfattning i huvudsak följande.

Inom den ram, som gällande direktiv uppdragit och om vars lämplighet delade meningar voro rådande, måste kommissionen i allmänhet anses hava på ett lyckligt sätt löst sin uppgift och väl avvägt de olika faktorer, som vore av betydelse för dess verksamhet. I fråga om förläggningarna hade vid besöken å de olika arbetsplatserna mycket litet missnöje framkommit från nödhjälpsarbetarna, och de syntes även i stort sett vara av så god beskaffenhet, som förhållandena medgäve. Dock funnes vissa detaljer, som borde ändras, framför allt i fråga om större snygghet omkring bostäderna. Detta vore dock en sak, som närmast ankomme på arbetarna själva och på deras ordningssinne och organisationsförmåga; möjligen vore det lämpligt att arbetarna, som icke vore vana vid ifrågavarande förhållanden, i större utsträckning erhöle anvisningar om hur de skulle ordna för sig på bästa sätt. Barackerna vore byggda på fullgott sätt; baracksystemet ansågs i vissa fall vara den bästa metoden att ordna förlägningsfrågan. I de fall, där bostäder förhyrts för arbetarna, hade bostadsförhållandena emellanåt icke varit lika tillfredsställande. Matlagningens ordnande hade på många håll stött på svårigheter, i det att i de flesta fall förutsättningar för kooperativ matlagning icke föreläge; bättre vore att förse arbetarna med råvaror till låga priser. Om sålunda i fråga om de yttre förhållandena, under vilka arbetet bedrevs, inga allvarliga anmärkningar framstälts eller med skäl kunde framställas, hade i stället allmänt klagats över att den erhållna arbetsförtjänsten vore alltför låg, särskilt i förhållande till levnadskostnaderna och i synnerhet för familjeförsörjare.

Beträffande nu behandlade frågor är emellertid ytterligare att erinra, att desamma i viktiga hänseenden för närvarande äro föremål för utredning inom arbetslöshetskommissionen. I anledning av en skrift från landssekreteriatet den 26 maj 1928 har nämligen kommissionen genom Kungl. Maj:ts beslut den 22 juni 1928 fått i uppdrag att verkställa undersökning rörande vissa i skriften angivna frågor, därvid kommissionen borde, då sådant befunnes lämpligen kunna ske, till främjande av undersökningens ändamål anlita biträde av samt till överläggning med kommissionen inkalla represen-

tanter för landssekretariatet samt vissa fackförbund. De frågor, som sålunda äro föremål för undersökning, äro i huvudsak följande, nämligen *dels* huruvida nödhjälpsarbetena kunna anses lämpliga såsom dylika ur allmänna synpunkter och särskilt med hänsyn till arbetenas inflytande på arbetstillgången i den öppna marknaden, *dels* huruvida icke staten lämpligen borde genom understöd till kommuner och vägdistrikt, inom vilka arbetslöshet i större utsträckning förekomme, möjliggöra för dessa att i stället för nödhjälpsarbeten anordna arbeten i öppna marknaden, *dels* huruvida de vid nödhjälpsarbetena utgående lönerna kunde anses rimliga och lämpligt avvägda med hänsyn till arbetarnas möjlighet att bereda sig själva och sina familjer uppehälle, *dels* huruvida vid nödhjälpsarbete sysselsätta arbetare behövde anlita fattigvård samt, därest så vore förhållandet, i vilken utsträckning detta ägde rum jämfört med vad som i sådant hänseende förekomme beträffande lågt avlönade arbetare med arbete i öppna marknaden, *dels* huruvida bostads- och andra förhållanden å nödhjälpsarbetarnas arbetsplatser kunde anses vara tillfredsställande, *dels* huruvida den ekonomiska och tekniska ledningen av nödhjälpsarbetena och andra i samband därmed stående anordningar kunde anses vara tillfredsställande, *dels* ock huruvida de möjligheter, som borde stå nödhjälpsarbetarna till buds att påtala vid arbetena rådande missförhållanden, vore tillgodosedda eller om förhandlingsordning, vari medgäves rätt för ombud för fackförening att biträda nödhjälpsarbetare vid förhandling, borde upprättas.

Vid undersökningen har arbetslöshetskommissionen samrätt med representanter för olika arbetarorganisationer och även verkställt utredning rörande vissa förhållanden, bland annat angående de av kommunerna anordnade statskommunala arbetena. Undersökningen är ännu icke avslutad. När dess resultat föreligger, torde det bliva tillfälle att taga närmare ståndpunkt till vissa av de i det föregående berörda frågorna.

Vad sedan slutligen angår frågan om vilka *arbetare, som lämpligen böra sysselsättas vid nödhjälpsarbeten*, vill jag endast understryka ett par synpunkter. Med hänvisning till den uppdelning jag nyss gjort av nödhjälpsarbetarna i skilda grupper må sålunda framhållas betydelsen av att till nödhjälpsarbete icke hänvisas personer, vilka egentligen äro fattigvårdsklienter; dessa böra såsom under vanliga förhållanden erhålla hjälp genom vederbörande kommunala myndigheter. Vidare är det av vikt, att noggrann gallring sker, så att bland nödhjälpsarbetarna, av vilka det stora flertalet måste antagas vara goda medborgare, icke insmyga sig element av moraliskt mindervärdig beskaffenhet; från kommunernas sida har hittills ofta icke iakttagits tillräcklig noggrannhet därutinnan. Kommissionen synes därför allt emellanåt böra, liksom tidigare skett, till kommunerna rikta en särskild hemställan, att här angivna synpunkter måtte beaktas vid uttagning av arbetslösa till de statliga nödhjälpsarbetena.

Till slut må blott framhållas vikten av att bland nödhjälpsarbetarna icke bildas en grupp av vad man skulle kunna kalla permanenta eller yrkesmässiga nödhjälpsarbetare. Det är sålunda av stor vikt, att en och samma

person icke alltför länge behålles i nödhjälpsarbete, utan att viss omsättning sker. Verkningarna av de hemsändningsåtgärder från arbetslöshetskommissionens sida under sommaren 1928 beträffande ett stort antal nödhjälpsarbetare, för vilka jag tidigare redogjort, visa, att dylika åtgärder kunna vara av stor betydelse i detta hänseende, varför de lämpligen böra upprepas, med anpassning till arbetsmarknadens läge under sommarhalvåret.

Innan jag övergår till behandling av anslagsfrågan, anhåller jag att få något uppehålla mig vid en annan av de av arbetslöshetskommissionen tillämpade hjälpformerna, nämligen *yrkesutbildningen*, vilken nära sammanhänger med det speciella problem, som plägar benämnas *ungdomsarbetslösheten*. Vid redogörelsen i det föregående för arbetslöshetsräkningens resultat har jag erinrat om de siffror, som utvisa, att arbetslösheten bland ungdomen då befanns vara mycket omfattande. Särskilt ungdomsarbetslösheten har föränlett, att man genom att understödja anordnande av kurser för arbetslösa, speciellt unga arbetare, sökt bereda tillfälle till nyttig sysselsättning under den tid, då förvärvsarbete inom facket icke finnes att tillgå. För de regler, som gälla beträffande understöd till dylika kurser, har jag redogjort i det föregående. I detta sammanhang må därjämte erinras om att från och med budgetåret 1928/1929 gjorts en sådan utvidgning av reglerna om statsbidrag till den offentliga arbetsförmedlingen, att dylikt bidrag får försöksvis utgå jämväl till bestridande av kostnaderna för särskilda anordningar för underlättande av yrkesval och arbetsanvisning åt ungdom.

Ehuru, såsom av det föregående jämväl framgått, arbetslösheten bland ungdomen numera torde hava nedgått, har nu berörda sida av hjälpverksamheten alltjämt kvar sin betydelse; allt större del av de anmälda arbetslösa utgöres ju av personer tillhörande grovarbetarnas kategori, och enligt vad jag inhämtat äro bland dessa grovarbetare många, som varit arbetslösa sedan ungdomen och alltså aldrig erhållit fast fot inom något kvalificerat yrke. Frågan har berörts i en skrivelse (nr 274) av 1928 års riksdag angående utredning om understöd åt behövande elever vid vissa anstalter för yrkesundervisning. I de till grund för skrivelsen liggande motionerna pekades särskilt på frågans betydelse för den arbetslösa ungdomen. Utredningen i ämnet är ännu icke avslutad. — Senast har vidden och betydelsen av hithörande problem framhållits i det av kommerskollegium avgivna, den 5 mars 1929 inkomna utlåtandet över arbetslöshetsakkunnigas betänkande. I detta yttrande framhåller kollegium, att en form av reservarbeten, vilken syntes förtjänt att i vidsträcktare mån än hittills komma till användning, vore den, som avsåge att bibringa de arbetslösa viss yrkesutbildning och därigenom underlätta deras överförande till andra verksamhetsområden. Detta gällde särskilt i fråga om yngre arbetslösa. Kostnaderna för dylika åtgärder kunde för statens del begränsas till ett belopp väsentligen understigande det som skulle orsakas av anställning vid nödhjälpsarbetena. I fråga om ungdomsarbetslösheten har kollegium tillika framhållit, att densamma utgjorde en av de allra allvarligaste sidorna av det nuvarande arbetslöshetsproblemet. Detta gällde i särskild grad i fråga om den ungdom, som efter slutad skolgång ej kunde vinna inträde i någon

Ungdoms-
arbetslöshet-
och yrkes-
utbildning.

verksamhet. En stor social fara måste anses ligga i att låta denna ungdom vänja sig vid sysslolöshet och vid att ekonomiskt lita till andra. Kommerskollegium har till sitt avstyrkande av de framlagda förslagen till arbetslöshetsförsäkring också fogat en hemställan, att Kungl. Maj:t omedelbart måtte vidtaga åtgärder för anordnande i anslutning till arbetslöshetskommissionens verksamhet eller i annan ordning i större omfattning än hittills av yrkesutbildning för arbetslösa, särskilt bland ungdomen, samt för underlättande i övrigt av den inom vissa yrken överflödiga arbetskraftens överförande till andra yrkesområden.

Till vad kommerskollegium sålunda anfört kan jag i huvudsak giva min anslutning. Såsom kommerskollegium framhållit klagas för närvarande — samtidigt med existerande arbetslöshet inom vissa yrken och en stor grovarbetsarbetslöshet — över bristande tillgång på yrkesutbildad arbetskraft inom andra industrigrenar, varjämte uttalas farhågor för att denna brist på skolade arbetare skall inom den närmaste framtiden komma att verka hämmande på den svenska industriens utvecklingsmöjligheter. Även inom jordbruket råder enligt kommerskollegium sedan längre tid brist å skolade arbetskrafter.

Kommerskollegii nyss angivna förslag, som närmast torde komma att översändas till arbetslöshetskommissionen för yttrande, synes mig följaktligen böra bliva föremål för noggrant övervägande. Gällande författningsbestämmelser torde emellertid medgiva vidtagandet av i första hand erforderliga åtgärder i de av kollegium nämnda hänseendena, och någon anledning att för riksdagen framlägga förslag om jämkning i dessa bestämmelser föreligger följaktligen icke i detta sammanhang, lika litet som i andra hänseenden. Icke heller torde dessa omständigheter behöva särskilt tagas under beaktande vid bestämmande av medelsbehovet för nästa budgetår.

*Anslags-
beloppets
beräkning.*
Departements-
chefen.

Av vad jag här i olika hänseenden anfört har framgått, att enligt min mening den statliga verksamheten till motverkande av arbetslösheten under nästa budgetår måste fortgå i samma huvudformer som hittills. Sedan den pågående utredningen om arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande under nästa år avslutats, torde man hava större möjligheter att taga ställning till frågan om den nu rådande arbetslöshetens mer eller mindre permanenta natur, om den utvidgade rationaliseringens inflytande m. m. samt om de framtida formerna för den statliga hjälpverksamheten på förevarande område. Under tiden är det emellertid av stor vikt att ytterligare stegra ansträngningarna i syfte att genom effektiv arbetsförmedling och yrkesutbildning m. m. i den mån så kan ske återföra arbetskraft till den allmänna arbetsmarknaden samt att efter hand begränsa nödhjälpsarbetena till förmån för enahanda arbeten, drivna av annan än arbetslöshetskommissionen, ävensom att såvitt möjligt skärpa kraven på lämpligt urval av såväl nödhjälpsarbeten som anställda.

Jag återkommer då till frågan om det belopp, som med denna utgångspunkt bör anses erforderligt för verksamhetens bedrivande under nästa budgetår. Såsom redan erinrats, anförde jag vid behandlingen av statsverkspropositionen, att det av arbetslöshetskommissionen i november

1928 beräknade medelsbehovet, 3,000,000 kronor, syntes kunna minskas till 2,800,000 kronor. Som skäl härför åberopade jag de framlagda förslagen rörande betydliga höjningar av vissa till skogsavdikning och till nyodling samt betesförbättring å ofullständiga jordbruk avsedda anslag, varjämte jag anförde, att det vore att förvänta, att genom de arbeten, som med anlåtande av dessa anslag skulle företagas, skulle vinnas en viss lättnad i arbetslösheten. Därigenom skulle också uppnås ett i och för sig önskvärt återförande av arbetslösa till den öppna arbetsmarknaden med åtföljande minskning av belastningen å förevarande anslag. Såsom jag också redan anført, har arbetslöshetskommissionen i sin skrivelse den 18 februari i år anslutit sig till min uppfattning, att medelsbehovet kan begränsas till 2,800,000 kronor. Detta resultat grundar dock kommissionen därpå, att till följd av vissa närmare angivna omständigheter kommissionen ansett sig kunna beräkna den blivande behållningen å redan beviljade medel vid utgången av detta budgetår till ett belopp, som med 465,000 kronor överstiger den summa, varpå styrelsens i november 1928 framlagda beräkningar slutade i motsvarande hänseende. Denna ökning i den väntade medelstillgången har kommissionen tänkt sig disponerad så, att statsanslaget för nästa budgetår skulle minskas på nyss angivna sätt med 200,000 kronor och att den beräknade medelsreserven för nästa budgetår skulle ökas med 265,000 kronor.

Vad kommissionen sålunda anført skulle visserligen kunna anses utgöra anledning att ytterligare något nedsätta det anslag, som bör begäras av riksdagen för nästa budgetår. Med hänsyn till vikten av att ifrågavarande anslag tillmätes så, att hjälpverksamheten med säkerhet kan upprätthållas i den omfattning, som må finnas nödvändig, anser jag mig dock böra tillstyrka kommissionens förslag, enligt vilket anslaget skulle bestämmas till det av mig i statsverkspropositionen beräknade beloppet, nämligen 2,800,000 kronor.

Vid övervägande av frågan om anslagsbeloppet har jag liksom arbetslöshetskommissionen utgått från att ett belopp av 500,000 kronor av de s. k. *färdigställningsanslagen* skall tagas i anspråk för arbetslöshetens bekämpande under nästa budgetår. Av det föregående har framgått, att kommissionens förslag i detta hänseende lämnats utan erinran såväl av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen som av statskontoret. I enlighet med statskontorets uppfattning anser jag, att då det är uppenbart, att nyssnämnda belopp icke kommer att behöva tagas i anspråk för det speciella ändamål, vartill medlen av 1924 års riksdag ställts till förfogande, beloppet utan särskilt beslut av riksdagen kan användas för det ursprungligen avsedda syftet, nämligen arbetslöshetens bekämpande. Beloppet, som för närvarande är i arbetslöshetskommissionens räkenskaper uppfört såsom skuld, bör således överföras till de för sagda ändamål disponibla medlen. Därest riksdagen godtager min beräkning av det erforderliga anslagsbeloppet och därmed även godkänner avsikten att på angivet sätt förfoga över nu avsedda medel, har jag för avsikt att sedermera föreslå utfärdande i administrativ ordning av bestämmelser därom att, såsom arbetslöshetskommissionen föreslagit, anspråk på medel av färdigställningsanslagen skola för att vinna beaktande framställas före den 1 januari 1930. Det be-

lopp, som ytterligare kan kvarstå efter det att alla inom sådan tid framställda anspråk behandlats, torde utan vidare böra överföras till arbetslöshetskommissionens disponibla medel.

Vid den nyss gjorda uppskattningen har jag även tagit hänsyn till en särskild omständighet, som, därest min uppfattning godtages, skulle komma att i viss mån inverka på storleken såväl av den utgående behållningen vid utgången av detta budgetår som även av utgifterna å anslaget under budgetåret 1929/1930. Vid behandlingen i detta års statsverksproposition av frågan om särskilt anslag till utredning angående allmänna pensionsförsäkringen (femte huvudtiteln, punkt 91), anförde jag, att från det under nämnda huvudtitel uppförda ordinarie kommittéanslaget möjligen skulle kunna bestridas någon del av kostnaderna för nyssnämnda utredning, under förutsättning dock bland annat att, såsom jag hade för avsikt att i annat sammanhang närmare utveckla, Kungl. Maj:t förordnade därom, att kostnaderna för den pågående utredningen angående arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande finge bestridas från anslaget till arbetslöshetens bekämpande. Med utgångspunkt bland annat från denna förutsättning beräknades anslaget till pensionsförsäkringsutredningen till 100,000 kronor.

Rörande utredningen om arbetslöshetens karaktär och orsaker m. m. vill jag ytterligare erinra, att densamma på framställning av 1926 års arbetslöshetsakkunniga anordnats genom Kungl. Maj:ts beslut den 11 mars 1927. I ett anförande till statsrådsprotokollet nämnda dag rörande detta ärende anförde föredragande departementschefen bland annat, att de frågor, som enligt de sakkunniga borde göras till föremål för utredning, kunde hänföras till tre huvudpunkter, nämligen den nuvarande arbetslöshetens karaktär och omfattning, den nuvarande arbetslöshetens orsaker samt åtgärder mot arbetslöshet. Den kommitté, som tillsatts för denna utredning, är sysselsatt med vittomfattande undersökningar inom det sålunda angivna arbetsområdet. Av uppgjord plan för kommitténs arbete framgår, att bland de problem, som sålunda upptagits till behandling, äro flera, som kunna anses hava betydelse i arbetet för bekämpandet av den nu rådande arbetslösheten.

Med hänsyn härtill synes det mig rimligt, att kostnaderna för ifrågasvarande utredning, vilka i hög grad betunga det för andra högst nödiga utredningar strängt anlitade ordinarie kommittéanslaget, bestridas från samma anslag som utgifterna för arbetslöshetens bekämpande. Jag vill erinra om att från detta anslag även bestridas kostnaderna för arbetslöshetskommissionen ävensom övriga administrativa kostnader. Tillika må framhållas, att enligt Kungl. Maj:ts beslut från anslaget får bekostas en tryckt redogörelse över arbetslöshetskommissionens verksamhet till och med år 1924. På sålunda anförda skäl har jag för avsikt att, därest riksdagen icke skulle finna anledning till uttalande av en annan uppfattning, framställa förslag om att såväl hittills gjorda som kommande utgifter för ifrågasvarande utredning skola belasta det nu behandlade anslaget. Detta mitt förslag torde emellertid icke vara av beskaffenhet att behöva inverka på anslagsbeloppets bestämmande. I enlighet med vad jag tidigare anført, anser jag följaktligen, att det

belopp, som av riksdagen bör för nästa budgetår begäras till arbetslöshetens bekämpande, bör bestämmas till 2,800,000 kronor.

Under återopande av vad jag sålunda i skilda hänseenden anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bekämpande av arbetslösheten, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig här angivna grunder, under femte huvudtiteln, avdelningen sociala verk och inrättningar, underavdelningen arbetsfred, arbetsförmedling, arbetarskydd m. m., för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 2,800,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Conr. Falkenberg.
